

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА**

СИЛАДІЙ ІВАН МИХАЙЛОВИЧ

УДК 378.091.3:37.091.12.011.3-051:37.014.53(043.3)

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ
ДЛЯ ГЛОБАЛЬНОГО ВИМІРУ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ОСВІТИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Київ – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий консультант – доктор педагогічних наук, професор
ТИТОВА Наталія Михайлівна,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
завідувач кафедри теорії та методики
професійної підготовки.

Офіційні опоненти : доктор педагогічних наук, доцент
СТЕПАНЕНКО Людмила Михайлівна,
Національна академія керівних кадрів культури і
мистецтв, проректор з наукової роботи та
міжнародних зв'язків;

доктор педагогічних наук, доцент
КАШИНА Ганна Сергіївна,
Інститут законодавства Верховної Ради України,
головний науковий співробітник;

доктор педагогічних наук, доцент
БОРДЮГ Наталія Сергіївна,
Комунальний заклад позашкільної освіти
«Обласний еколого-натуралістичний центр»
Житомирської обласної ради,
директор.

Захист дисертації відбудеться «21 грудня» 2021 року об 11.00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.19 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова за адресою: вул. Пирогова, 9, м. Київ – 30, 01601.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (вул. Пирогова, 9, м. Київ – 30, 01601) і на сайті університету <http://www.npu.edu.ua>.

Автореферат розіслано «20» листопада 2021 року.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

М. Ю. Ляшенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Актуалізація педагогічної проблеми дослідження теоретичних і методичних засад формування професійної майстерності викладачів обумовлена глобальними цивілізаційними викликами та соціальним замовленням на неперервну професійну підготовку майбутніх і зайнятих фахівців сфери освіти, науки й інноватики та необхідності її демократизації, а саме фахівців галузі знань 03 «Гуманітарні науки», спеціальності 033 «Філософія».

Реалізація глобального виміру демократизації освіти та рівноправного доступу до неї за для подолання соціальної нерівності в освітній політиці (расової, гендерної, релігійної, вікової, мовленнєвої, інформаційно-комунікаційної), а саме: усунення вибіркості та дискримінації; ліквідація неграмотності початкової та старшої загальної середньої школи; уникнення дуалізму середньої освіти та забезпечення відкритості професійної та педагогічної освіти як рідною (материнською) мовою, так і мовами народів Світу за рівних умов матеріального забезпечення навчання, підвищення та перекваліфікації (здобуття додаткових, перехресних, дотичних), соціального та правового захисту зі врахуванням принципу солідарності при формуванні освітньої політики; запобігання гальмівних перешкод соціальної нерівності проживання, харчування, транспортування, навчально-методичного супроводу, стипендіального забезпечення та фінансових дотацій як формальної, так і неформальної освіти для здобувачів, які потребують особливих умов і подолання тяжких умов навчання або його прогалин; адаптація форм і методів навчання до середовища і потреб здобувачів освіти. У зв'язку зі зазначеним актуалізується необхідність наповнення методологічного потенціалу неперервної професійної підготовки викладачів для гармонізації якості та безпеки соціокультурних форм розлогої палітри (строкатості) організації сфери освіти, науки й інноватики, просвітництва та біосоціальної синергетики.

До плеяди українських вчених, у роботах яких досліджується проблема *демократизації освіти* належать В. Андрущенко, В. Бакіров, В. Бех, Н. Бібик, Л. Бевзенко, А. Бойко, В. Вашкевич, В. Вікторов, Л. Вовк, Г. Волинка, В. Воронкова, Е. Герасимова, О. Гомілко, С. Гончаренко, Р. Гуревич, Л. Даниленко, Н. Дем'яненко, Д. Дзвінчук, В. Журавський, І. Єршова-Бабенко, К. Корсак, В. Кремень, В. Луговий, М. Лукашевич, С. Максименко, М. Михальченко, Н. Мозгова, В. Огнев'юк, В. Олійник, В. Пазенок, Н. Протасова, Л. Пуховська, В. Рибалка, В. Рижко, В. Савельєв, О. Савченко, С. Сисоєва, І. Степаненко, О. Сухомлинська, Д. Табачник, П. Таланчук, В. Ткаченко, В. Шинкарук, І. Цехмістро, О. Яценко, В. Ярошовець та ін.

Проблематику *глобалізаційних процесів в освіті* розглядали К. Бенкс, У. Бек, М. Ватерс, А. Вебер, В. Вінтерштайнер, Р. Войтович, О. Дубасенюк, Г. Муртазіна, І. Каленюк, М. Кльов, М. Кудер, О. Куклін, А. Неклесса, Д. Обст, М. Солоха, Ю. Яковець, В. Ямковий.

Питаннями розвитку *педагогічної майстерності викладачів* опікувалися вчені: Ю. Азаров, І. Андріаді, Н. Базилевич, Є. Барбіна, Т. Вахрушева, В. Гриньова, Н. Гузій, Т. Дмитренко, І. Зязюн, Л. Кайдалова, В. Кан-Калік,

Л. Крамущенко, І. Кривонос, О. Леонт'єв, А. Мудрик, Н. Нікандров, І. Синиця, Н. Щокіна.

Професійну майстерність викладачів розглядали В. Андрущенко, І. Багаєва, С. Батишев, І. Бех, І. Горбачова, Л. Гребенкіна, Н. Гузій, Н. Кузьміна, А. Маркова, І. Підласий, Л. Рибалко, В. Шадриков, Р. Черновол-Ткаченко. Реалізацію *професійної підготовки фахівців* у закладах вищої освіти (далі – ЗВО) окреслено у наукових дослідженнях М. Корця, В. Мадзігона, О. Матвієнко, Н. Рідей, Л. Сущенко.

Дослідження непересічного значення професійної майстерності викладачів у забезпеченні демократизації управління освітою у глобальному вимірі сталого розвитку суспільства дає підстави для виокремлення наявних **суперечностей між**: психокомпенсаторними спроможностями формування методології наукового пізнання та навчання між педагогом і здобувачем освітньої послуги; компетентністю наставника забезпечувати траєкторію успіху освоєння освітньо-професійних та освітньо-наукових програм та інформаційно-технологічних і соціальних сервісів здобувачами та споживачами з академічним потенціалом ЗВО; взаємонавчінням та пізнанням викладачів і послідовників наукової школи для розвитку сучасних методологічних напрямів і превалюючими парадигмами соціокультурної організації суспільної діяльності; суспільно перетворюючою здатністю особистості викладача, його професійною майстерністю та потенціалом розвитку, як частини академічних активів національної самоідентичності й цілісної єдності імплементаційної модернізації освітньо-наукових систем до транскордонного простору глобальної демократизації освіти, науки й інноватики.

Необхідність оновлення й осучаснення системи формування професійної майстерності викладачів потребує подолання зазначених суперечностей і зумовила вибір теми нашого дослідження **«Теоретичні та методичні засади формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до тематичного плану НПУ імені М.П. Драгоманова (2012–2018 рр.) та відображає наукові дослідження у межах зведеного плану науково-дослідних робіт сфери освіти, науки та інноватики «Теоретичні та методичні основи формування системи післядипломної освіти на засадах сталого розвитку» (ДР № 0117U004914), «Обґрунтування методичних та практичних засад розробки й впровадження системи екологічного управління вищими навчальними закладами» (ДР № 0115U003405) в Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова на кафедрі філософії освіти.

Тема дисертаційної роботи затверджена Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 5 від 25 грудня 2014 року) та уточнено (протокол № 7 від 28 січня 2021 року).

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні, розробленні та експериментальній перевірці системи формування професійної майстерності викладачів у закладах вищої освіти в контексті глобальних вимірів демократизації освіти.

Відповідно до мети були визначені такі **завдання дослідження**:

1. Здійснити контент-, ретроспективний та квалітологічний аналіз понятійно-категоріального апарату проблеми глобального виміру демократизації освіти у педагогічних дискурсах сучасних наукових досліджень.
2. Актуалізувати ідею людиноцентризму як аксіологічну платформу гуманістичних цінностей особистості у професійній підготовці викладачів.
3. Розкрити структуру та зміст професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти.
4. Розробити концепцію та систему формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти.
5. Теоретично обґрунтувати та спроектувати модель системи формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти.
6. Розробити та запровадити змістовно-методологічні модулі інтегративного курсу «Компетентність викладача у глобальних викликах демократизації освіти» в освітній процес ЗВО.
7. Здійснити експериментально-дослідну верифікацію релевантності розробленої моделі системи формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти.

Об'єкт дослідження – процес неперервної професійної підготовки викладачів у глобальному вимірі демократизації освіти.

Предмет дослідження – система формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти.

Концепція дослідження. Провідною концептуальною ідеєю дослідження є забезпечення теоретичного базису і методичного контенту формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти, орієнтованого на апроксимізацію цивілізаційного розвитку, забезпечення нарощення інтелектуального потенціалу соціальної політики згуртованості та консолідації зусиль партнерства учасників студентоцентрованого освітнього простору професійної підготовки та розвитку педагогічної еліти. Основні засади концепції дослідження зумовлені науково-педагогічною розвідкою здійсненою на базових концептах – адаптивної імплементації, соціалізації, раціональної ефективності, філософсько-методологічному за цільовою семантикою.

Концепт адаптивної імплементації актуалізує пріоритетні напрями реформування системи освіти, науки й інноватики :

➤ вдосконалення правових засад і сфери захисту в глобальному вимірі (встановлення кваліфікаційної відповідності посад викладачів, критеріїв відповідності категоріям формування кадрового резерву, забезпечення ротації та посилення соціальних гарантій мобільності, метрики оцінювання фахової підготовки для формування професійної майстерності викладачів з пролонгованою розвиненістю, формування та реалізації освітньої політики в умовах демократизації освіти);

➤ створення умов для реформування згідно правочинних та норморегулюючих документів законодавчого та концептуально-стратегічного спрямування (Закони України – «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про

наукову і науково-технічну діяльність», «Про інноваційну діяльність»; концепції та стратегії – «Концепція освіти для сталого розвитку», «Національна стратегія розвитку освіти в Україні», «Національна доктрина розвитку освіти», «...розвитку педагогічної освіти», «... реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти», «Нова українська школа»; програми – Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI ст.), Державна програма економічного і соціального розвитку України;

- упорядкування надання освітніх, освітньо-наукових, консультативно-дорадчих, соціокультурних послуг і нормативного технічного регулювання вимог професійної підготовки та розвитку викладачів, їх академічної етики та доброчесності; визначення порядків надання послуг та критеріїв оцінювання метрики якості зі запровадженням настанов і регламентів за порушення порядку надання таких послуг;

- удосконалення та покращення ефективності управління системою професійної підготовки викладачів в умовах глобального виміру демократизації освіти (адміністративного управління), управління кадрами, процесами, проектами, інноватикою, якістю;

- забезпечення професіоналізації завдяки цільовій підготовці висококваліфікованих викладачів з питань глобалізації суспільного розвитку на засадах сталості за для демократизації освіти на принципах Болонського процесу (глобальний вимір процесу, визнання та узгодження кваліфікаційних рівнів і ступенів, документів про освіту, академічна мобільність учасників освітнього процесу, соціальні стандарти та правові гарантії захисту, студентоцентрованість, освіта і наука впродовж життя зі пролонгованою зайнятістю; відповідність освітніх послуг і сервісів стандартам якості та процедурам визнання і забезпечення доступу до інформаційних банків і мереж) з метою модернізації освітньо-наукових систем у двоцикловому додипломному, післядипломному навчанні, підготовці докторів в системі кредитів на основі ЄКТС; контролі якості освіти за допомогою акредитаційних агентств, незалежними від національних урядів і міжнародних організацій; розширенні мобільності учасників освітнього процесу; забезпеченні працевлаштування випускників та привабливості європейської системи освіти зі впровадженням новітніх форм організації освітнього процесу в ЗВО (мережева, дистанційна, змішана, мобільна) з ІТ-забезпеченням змістовно-методологічних модулів інтегративного курсу «Компетентність викладача у глобальних викликах демократизації освіти» (соціокультурна організація освітньої сфери; інформаційно-технологічне забезпечення мобільності викладачів в академічному просторі; психолого-педагогічна синергетика професіоналізму; квалітологічні основи наукометрії).

Концепт адаптивної імплементації враховує застосування інструментів інституціональної розбудови соціокультурних форм організації ЗВО – SIGMA (з англ. – Європейська політика сусідства та консолідації зусиль партнерства), Twinning (з англ. – Інструмент ЄС для інституційної співпраці європеїзації), TAIEH (з англ. – Інституційний засіб ЄС з технічної допомоги щодо обміну інформацією) для забезпечення професійного рівня майстерності викладачів та оптимізації (забезпечення оптимуму валентності) у педагогічній діяльності

щодо забезпечення інформаційного суспільства випереджувальних знань зі глобального виміру демократизації освіти.

Концепт соціалізації охоплює еволюцію концептуальних напрямів філософсько-психологічного (співвідношення процесів цілісного формування особистості, а саме засвоєння та відтворення індивідуумом системи знань, норм і цінностей для власної суспільної ідентифікації), адаптивного (пристосування до соціального середовища та індивідуалізація суспільного досвіду, структурно-функціональна адаптація особи), рольового (соціальна роль Людини відповідно зайнятого стану особистості у суспільстві, процес асиміляції системи відносин і моделі поведінки соціальних груп, ціннісні орієнтири способу суспільного життя), критичного (гуманістичне виховання прагматизму, неопозитивізму, екзистенціалізму, неофрейдизму феномену особистості, її духовної самоконцентрації та самоствердження з самоврядуванням і розвитком компенсаторного потенціалу), збалансованого «балансу ідентичності» (функціонально-особистісна парадигма балансу Людини між соціальними нормами та унікальною ідентичністю). Соціалізація полягає у формуванні готовності та здатності, спроможності до здійснення професійної майстерності викладачів з подальшим нарощенням і розкриттям потенціалу професійного розвитку.

Філософсько-методологічний концепт симбіотичної єдності підходів і принципів організації дослідження та професійної підготовки і розвитку викладачів спроможних до професійної майстерності за цільовою семантикою : *фундаментально-філософські* підходи освіти та наукового пізнання (гносеологічний, системний, процесуальний, комплексний, особистісно-діяльнісний, просвітницький, синергетичний, комунікативний) та принципи (за представленням – філософсько-світоглядні, формально-логічні, математичні; за сферою дії – загальні та конкретно-наукові; за інтеграцією світоглядної належності – метафізичний, матеріалізму; за методологічною епохою – ідеалізму, розвитку, суб'єктивізму об'єктивності, детермінізму, раціоналізму; за системним виразом – класифікації, додатковості, комплексності, системності, синергізму, творчого занурення; за видами базових знань – логічний, порівняно-історичний, генетичний; за рівнем пізнання – емпіричного та теоретичного пізнання); системно-методологічні підходи (системний, структурно-функціональний, проблемно-ситуативний, інноваційний та програмно-цільовий) і принципи (елементаризму, цілісності, оптимальності, системності, нормативно-формалізаційний, загального зв'язку, розвитку, цілепокладання); підходи *соціалізації* (системний, структурно-функціональний, феноменалістично-особистісний), функціональний, функціонально-особистісний) та принципи (системності, діяльності, двосторонньої взаємодії особистості та соціального середовища, особистої активності та вибірковості); підходи *організації освітнього процесу професійної підготовки та розвитку викладачів* (системний, акмеологічний, синергетичний, суб'єкт-суб'єктний, інформаційний, компетентнісний, пізнавально-діяльнісний, інноваційний та програмно-цільовий) та принципи (*ефективної підготовки* – єдності освітньої та наукової діяльності у взаємодії надавачів і здобувачів освіти, освітньо-наукових, соціально-культурних, консультативно-дорадчих і науково-

методичних з ІТ-забезпеченням послуг та сервісів; синергізму теорії та практики професійної підготовки з метрикою оцінювання та управління якістю релевантності; акмеологічністю особистісного потенціалу учасників освітнього процесу; *розвитку* (андрагогіки) – самості (освіти, управління, вдосконалення); комунікативної взаємодії інтерактивності та перцептивності; студентоцентрованості; індивідуалізації; системності; конкретності; актуалізації апробаційних здобутків; розвитку потреб; усвідомленості).

Концепт раціональної ефективності передбачає в освітній політиці формування базису «раціональності» як принципу урядування соціокультурними видатками закладів освіти, згідно з якими забезпечується дотримання норм права та форм управління в сфері освіти, науки й інноватики.

Раціоналізація в академічному просторі охоплює палітру взаємозалежних процесів, у ході яких всебічні аспекти системної діяльності учасників освітнього процесу розглядають як предмет метрики вимірювань і адміністративного нагляду; оптимізує витрати та матеріально-технічне, інформаційно-технологічне, науково-метричне та методологічне забезпечення організації освітнього процесу в ЗВО зі передбаченням, запобіганням і усуненням ірраціональності адміністративного управління (бюрократії та калькуляції витрат на надмірний адмінпарат і його утримання), переобтяженими ускладненими адмінпроцедурами, що перевищують держрегламентацію); уникнення ідеалізації та утопічності професійної майстерності викладачів в умовах глобального виміру демократизації освіти, як-то – покладання надмірних вимог реалізації без уможливлення умов інноватизації праці, в тому числі ідеологізації місії та візії викладачів і романтизації їх креативності поряд з необхідністю забезпечення розкриття їх інтелектуального потенціалу зі забезпеченням дотримання соціально правових гарантій, стандартів і свобод; не дотримання декларативних засад демократизації в освітній політиці та політики якості й безпеки життєдіяльності в ЗВО в сучасних стресових умовах соціокультурної трансформації освітнього процесу; зниження ролі індивідуального новаторства викладачів при реалізації права вибору напрямів освітньо-наукових розвідок і пріоритетів дослідження за умов розвитку практики колективної їх організації та втраті самовизначення як науковців; ангажування викладачів як електорату, а не забезпечення розвитку наслідування спадщини наукових і природоохоронних шкіл академічного потенціалу ЗВО; нівелювання норм моралі та акцентуванні на моралізуванні та псевдовихованні, поряд з необхідністю задоволення суспільних вимог академічної доброчесності та етики.

Соціальна ієрархія організації освітнього процесу забезпечення формування та розвитку професійної майстерності викладачів в умовах глобального виміру демократизації освіти є неунікною в міждисциплінарності дослідження та базується на взаємозв'язках, які слід не лише виокремлювати, а й діагностувати у аналітичних вимірах – психолого-педагогічної, інформаційно-комунікаційної, соціокультурної та глобально-квалітологічної складових статусу викладача з професійною майстерністю, а також колективною власністю активами публічного управління та адміністрування ЗВО. Поряд з традиційним та раціональним варто враховувати харизматичність

викладачів з професійною майстерністю, а демократичність розглядати як механізм розкриття їх потенціалу освітньо-наукового лідерства при реалізації освітньої політики ЗВО. Концептуалізацію дослідження актуалізовано соціальними запитами відповідності викладачів з професійною майстерністю суспільним цінностям і історичним трансформаціям їх в умовах глобалізації. А на методологічному рівні можливість виразу суспільних цінностей, і підтримка їх гармонічної узгодженості зумовили розходження між суб'єктами панування аксіологічних суджень і об'єктивними процедурами соціокультурної організації ЗВО та їх вивчення емпіричною наукою.

Для вирішення поставлених завдань було застосовано комплекс **методів дослідження**: аналіз аксіологічний – понятійно-категоріального апарату дослідження передбачає здійснення культурологічного та фундаментально-філософського історико-ретроспективного пошуку становлення та розвитку академічного потенціалу ЗВО (національного, транскордонного та кроскультурного інноваційного) для формування професійної майстерності викладачів, визначення національних і космополітичних цінностей їх педагогічної ідентифікації та її суспільноперетворюючої здатності; квалітологічний – теоретико-методичного забезпечення професійної майстерності викладачів для пролонгованої зайнятості застосовано з метою встановлення рівнів якості професійної майстерності майбутніх фахівців, а також стану та розвитку методологічного, інформаційно-технологічного супроводу організації освітньо-наукового процесу у системі неперервної професійної освіти та розвитку викладачів; компаративний – засобів технічного регулювання сфери професійно-педагогічної реалізації за для встановлення порівняльного співвідношення або співвимірності стандартів, настанов, технічних умов застосування регламентів ліцензування та акредитації освітніх, освітньо-професійних і освітньо-наукових програм, сертифікації випробувальних та науково-дослідних лабораторій, видів інституційної діяльності ЗВО та наукових продуктів і сервісів обслуговування здобувачів і споживачів освітньо-наукових послуг; обрання адекватних для реалізації стратегій політики якості й безпеки ЗВО зі засобами технічного регулювання (міжнародних, національних, інституційних); порівняльно-класифікаційний – теоретико-емпіричного рівня типологізації освітньо-наукових систем у глобальному вимірі демократизації освіти, оцінювання процесів і явищ транскордонної модернізації та удосконалення інституційної організації автономних ЗВО та їх консорціумів; невизначеності ризику та врахування людського фактору – порівняння ідентичних аналогів об'єктів демократизації управління освітою як методологічного базису пізнання психолого-педагогічної проблеми формування професійної майстерності викладачів з уможливленням імплементації практично-корисного досвіду нормативно-правового, техніко-регулятивного та адміністративного управління публічної сфери соціокультурної організації впливу ЗВО на гармонізацію суспільного розвитку на засадах сталості; евристичні – схема знань, роздумів і мозкової атаки, структурування записів, переформатування – ієрархії мети, словесні асоціації та аналогії для метрики оцінювання та незалежних експертиз, TILMAG (з нім. – перетворення ідеальних елементів рішення матрицями з утворенням асоціацій

та подібностей) для обговорення проблеми, побудова матриці асоціацій, поєднання ідеальних елементів і спонтанних асоціацій, матричне структурування спільних рис, порівняння асоціацій для формування спільних рис, творчий супротив для визначення можливих рішень; педагогічний експеримент – для експериментальної перевірки ефективності розробленої системи формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти; статистичні – математичні, імітаційні та статистичні – математичного моделювання для розробки та перевірки системи формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти; обробка, якісний та кількісний аналіз отриманих експериментальних даних для узагальнення та формулювання висновків за результатами дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертаційні положення, що найбільшою мірою розкривають новизну дослідження, полягають у тому, що:

– *вперше* сформульовано й науково обґрунтовано теоретичні та методичні засади формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти :

○ *розроблено* й обґрунтовано систему формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти та її модель, яку спроектовано як взаємозалежний і взаємообумовлений комплекс підсистем: цільової, методологічно-концептуальної, методично-організаційної, інтегративно-змістової та релевантної, що пов'язані між собою зовнішніми та внутрішніми зв'язками;

○ *обґрунтовано та розроблено* авторську концепцію формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти на базових концептах – адаптивної імплементації, соціалізації, філософсько-методологічному та раціональної ефективності;

○ *розроблено умови* формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти, що передбачають глобальний вимір мобільності професійної майстерності викладачів, метрика глобалізації соціального захисту в умовах демократизації сфери освіти, науки й інноватики, сприятливий психолого-педагогічний клімат організації формування професійної майстерності викладачів;

○ *сформульовано* в авторському контексті тлумачення понять «професійна майстерність викладачів», «демократизація освітнього простору» та «демократизація освіти», «заклад освіти у глобальному вимірі демократизації освіти» та *уточнено* змістове наповнення понять – «педагогічний дискурс», «інформаційно-комунікаційна (цифрова) компетентність», «соціокультурна компетентність», «психолого-педагогічна компетентність», «глобально-квалітологічна компетентність» викладачів;

○ *запропоновано* оновлення структури професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти, шляхом віднайдення нового ракурсу її структурних складових на основі обґрунтованих якостей, природовідповідних здібностей, фахово-орієнтованих здатностей, професійної готовності, сформованості професійної компетентності, розвиненості та майстерності викладачів, відповідно до чого і уточнено зміст професійної

майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти;

- *розроблено* концептуально-стратегічна матриця за методом TILMAG управління зі формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти з ідеальними елементами вирішення та утворенням подібних асоціацій, базових підходів і принципів;

- *розроблено та упроваджено* змістовно-методологічні модулі інтегративного курсу «Компетентність викладача у глобальних викликах демократизації освіти» для неперервної професійної підготовки викладачів (психолого-педагогічна синергетика професіоналізму; соціокультурна організація освітньої сфери; інформаційно-технологічне забезпечення мобільності викладачів в академічному просторі; квалітологічні основи наукометрії);

- *удосконалено*: науково- та навчально-методичний супровід професійної підготовки магістрів педагогічних спеціальностей як цільових категорій галузі 03 «Гуманітарні науки»;

- *подальшого розвитку набули*: теоретичні та методичні аспекти фундаментально-філософської та конкретно-наукової методології формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у тому, що створено й упроваджено в ЗВО авторську систему формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти, яку розкрито в: монографії «Глобалізація системи освіти: механізми демократичної модернізації»; методичних рекомендаціях: «Педагогіка вищої школи: методичні рекомендації до вивчення дисциплін магістрантами педагогічних спеціальностей», «Методичні рекомендації до підготовки і захисту магістерської атестаційної роботи з педагогічних спеціальностей», «Методичні рекомендації до організації і проведення науково-педагогічної практики магістрантів», «Методичні матеріали на допомогу майбутнім випускникам магістратури педагогічних спеціальностей; змістовно-методологічних модулях інтегративного курсу «Компетентність викладача у глобальних викликах демократизації освіти», які розкривають соціокультурну організацію освітньої сфери; інформаційно-технологічне забезпечення мобільності викладачів в академічному просторі; психолого-педагогічну синергетику професіоналізму та квалітологічні основи наукометрії та пропонуються до факультативного опанування або як селективний спецкурс. Практичний науково-методичний доробок орієнтовано на освітньо-практичний та освітньо-науковий рівні та ступені професійної підготовки фахівців спеціальності 033 «Філософія».

Результати дослідження можуть бути використані у подальших наукових розвідках з питань розвитку вищої освіти майбутніх викладачів, при визначенні закономірностей функціонування, шляхів і напрямів удосконалення та підвищення ефективності їх педагогічної майстерності, а також для освіти дорослих, написанні курсових і кваліфікаційних робіт, навчальних посібників, монографій, дисертацій.

Основні положення та результати дослідження впроваджено у освітній процес Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (довідка № 158 від 22.06.2021 р.), Черкаський державний технологічний університет (довідка № 733/01-12.06 від 27.05.2021 р.), Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди (довідка № 13-01 від 29.06.2021р.), Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка (довідка № 3549 від 29.06.2021 р.), Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (довідка № 01-23/370 від 23.06.2021 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі запропоновані до захисту наукові положення дисертації належать автору. У колективній монографії «Стратегія післядипломної освіти для сталого розвитку» [2] у підрозділі «Теоретико-методичні засади глобалізаційного розвитку освітньо-наукових систем» автором здійснено фундаментально-філософський аналіз культурологічного бачення глобальної демократизації освітньо-наукових систем. У статтях, що підготовані у співавторстві, здобувачеві належить: аналіз чинників управлінської діяльності [3]; специфіки демократичної освіти в Сучасній Україні [4]; обґрунтування критеріїв сформованості професійної компетентності майбутнього педагога (ціннісно-мотиваційний, когнітивно-знаннєвий, операційно-технологічний, самостійно-творчий, рефлексивно-оцінювальний) [21]; уточнення змісту ключових дефініцій дослідження та обґрунтування принципів структурно-функціональної моделі формування готовності майбутнього вихователя до громадянського виховання старшого дошкільного віку [24]; застосування методів морально-психологічної мотивації управління аудиторією для покращення якості освіти [34]; сформульовано поняття педагогічного дискурсу [35]. У тезах [26] автор виокремлює основні перспективи інтеграції вищої освіти України до міжнародного ринку освітніх послуг. У методичних рекомендаціях [30-33] обґрунтовано зміст та критерії оцінювання навчальних досягнень магістрів педагогічних спеціальностей.

Апробація матеріалів дисертації. Основні теоретичні положення та практичні результати обговорювалися на міжкафедральних семінарах і на щорічних звітно-наукових конференціях викладачів Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова впродовж 2015–2021 рр. Провідні положення дослідження обговорено на симпозиумах, семінарах, круглих столах, науково-практичних конференціях різного рівня:

міжнародних – «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації» (Переяслав-Хмельницький, 2017), «Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції» (Мукачеве, 2017), «Problems and prospects of specialists' professional training in terms of European integration» (Україна, 2017), «Виклики ХХІ століття у сфері середньої та вищої освіти Східної та Центральної Європи в процесі реформування освіти» (Берегово, 2019); «Галузеві проблеми екологічної безпеки – 2021» (Харків, 2021), «Екологічно орієнтована вища освіта. Методологія та практика – 2021» (Харків, 2021), «Innovations and prospects of world science» (Ванкувер, Канада, 2021), «Interaction of society and science: problems and prospects» (Лондон, Англія, 2021);

всеукраїнських – III науково-практична інтернет-конференція студентів та молодих вчених «Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку: регіональні особливості та світові тенденції» (Івано-Франківськ, 2019); «Актуальні проблеми професійної та технологічної освіти: досвід та перспективи» (Умань, 2021), «Інформаційна діяльність: історія, сьогодення, майбутнє» (Київ, 2021), науково-практичний семінар «Освіта в умовах пандемії COVID-19: адаптація підготовки вчителя до нової реальності» (Переяслав, 2021).

Кандидатську дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти на тему «Професійна підготовка менеджерів освіти до управлінської діяльності» було захищено у 2012 році у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова (Київ). У тексті докторського дослідження матеріали кандидатської роботи не використовуються.

Публікації. Основні теоретичні та практичні результати здійсненого дослідження відображено у 36 публікаціях, серед них 2 монографії (одноосібна та колективна); 22 статті у наукових фахових виданнях України у галузі педагогіки, з них 4 статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях і виданнях, віднесених до міжнародних наукометричних баз даних, зокрема одна стаття у наукометричній базі Web of Science; 4 статті у збірниках матеріалів конференцій, 4 методичні рекомендації у співавторстві та 4 статті, що додатково розкривають зміст дисертаційної роботи.

Структура й обсяг роботи. Дисертація складається з анотації українською й англійською мовами, вступу, п'яти розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації відповідає вимогам, серед них відповідного тексту в осяжному об'ємі.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність дисертаційної роботи, висвітлено його зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет, сформульовано гіпотезу, методи дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичне і практичне значення роботи, визначено особистий внесок здобувача наукового ступеня в опублікованих у співавторстві працях, наведено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження, публікації, окреслено структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі «**Теоретичне та методичне обґрунтування дослідження глобального виміру демократизації освіти**» проаналізовано у ході контент-аналізу академічної ретроспективи суспільних наукових, інформаційно-просвітницьких та нормативно-правових джерел та встановлено, що *глобальний вимір демократизації освіти* перебуває у площині світових цивілізаційних перетворень, криз, ризиків і небезпек біосоціальних та екологічних загроз; охоплює всесвітні мережі, процеси інформатизації та цифровізації й інституційної консолідації зусиль міжнародного партнерства і згуртованості у питаннях модернізації освітньо-наукової практики й

удосконалення політики якості й безпеки життєдіяльності соціокультурних форм організації в сфері освіти, науки й інноватики. Намагання досягнути цілісної єдності простору освіти, дослідництва та новаторства сприяли суспільному усвідомленню його сприйняття, як відкритої (транспарентної) екосистеми, в якій будь-які зміни на рівнях організації та функціонування масштабуються від глобального – регіонального – національного – місцевого до локального у реверсній взаємодії. Глобальна освітня політика та практика є вершиною надбудови національних, регіональних, місцевих соціокультурних форм організації освітніх процесів. Свідомий вибір партнерської співпраці націй орієнтовано на забезпечення глобального виміру економіки знань для формування безпеки й добробуту націй.

Конкретизовано, що глобальну освітню надбудову утворюють міжнародні організаційні мережі та європейські інституції (SIGMA, Twinning, TAIEX), які прямо чи опосередковано впливають на національну систему освіти. *Глобалізація освіти* розглядається як взаємопов'язаний комплекс глобальних процесів, що впливають на освіту у формуванні інтелектуального потенціалу людства та націй, а також стимулюванні світових дискурсів у питаннях Порядку денного на XXI ст. щодо впливу людського капіталу на сталість соціально-економічного та екологічного розвитку завдяки мультикультуралізації, демократизації, міжурядової організації, удосконаленню інформаційно-комунікаційних технологій взаємодії в соціокультурній сфері спільно з неурядовими та громадськими організаціями і транснаціональними корпораціями. Основні глобальні складові виміру демократизації освіти конкретизовано у напрямках академічних дискурсів про Зелену економіку наукових знань, навчання впродовж життя, світову й інтелектуальну міграцію, маргеналізацію, пандемійні біозагрози, ґендерну, расову та конфесійну рівність, соціальну, правову та екологічну нерівність та незахищеність.

Встановлено, що основними глобальними інституціями, які впливають на світову освітню політику, є Організація економічного співробітництва та розвитку; Світовий банк; Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки та культури; Світова організація торгівлі та Генеральна установа з торгівлі послугами та інші міжнародні партнерські та неурядові організації (інкультуральної мовної комунікації, правозахисні, екологічні, захисту жінок, материнства та дитинства, бізнесу та туризму тощо), які пропагують стале просвітництво та глобальний вимір демократизації освіти в навчально-пізнавальних програмах. Розкрито, що входження України у європейський простір освіти та науки, процеси глобалізації та інформатизації, водночас, є й загрозою та можливістю вдосконалення національної системи освіти, науки й інноватики, яка базується на виконанні завдань Болонського процесу глобалізації, що передбачає запровадження загальноєвропейської моделі освіти у вітчизняний соціокультурний освітній простір та виробленні спільних методологічних підходів і принципів раціональної ефективності її функціонування. Уточнено пріоритетне її завдання, яке полягає у подоланні викликів та створенні сприятливих умов для гармонізованого соціокультурного впливу з метою збереження та примноження національних академічних і природоохоронних традицій освітніх інституцій. Проаналізовано у ході

аксіолого-педагогічної розвідки, що в сучасних умовах модернізація системи освіти, науки і інноватики України спрямовується на розвиток фундаментально-філософських наук; світових та національних, українських культурних цінностей академічної сфери; орієнтації на ідеали демократизації та гуманізму як запоруки існування та розвитку громадянського суспільства випереджувальних знань для розвитку на засадах сталості.

Визначено, що *демократизація освітнього простору* як основний напрям її модернізації в епоху глобалізації передбачає – розвиток демократичних засад функціонування сфери освіти, науки й інноватики та, зокрема системи підготовки викладачів та пролонгування зайнятості представників академічної спільноти для життя в умовах демократії; широкий спектр дій – від забезпечення рівного доступу до освіти, наукового дослідництва та новаторства до конкретних заходів (адаптивної імплементації, транскордонної єдності академічної спільноти та її мобільності, глобального виміру європеїзації, соціального та правового захисту, майбутніх і задіяних викладачів і стейкхолдерів, методології нарощення академічного потенціалу ЗВО, раціональної ефективності, семантики організації освітнього процесу в освітніх установах) із демократизації змісту освіти, в цілому та професійної зокрема, освітніх технологій та управління нею (в тому числі її комерціалізації). Зауважено, що реалізація ринкових механізмів в академічній сфері може призвести до непередбачуваних наслідків в разі, якщо не буде забезпечено гуманістичну та людиноцентристську спрямованість освітніх підходів і принципів.

Уточнено, що розвиток гуманістичного напрямку в освіті в контексті її демократизації пов'язується з подоланням феномену технократизму як способу мислення та діяльності, а процес гуманізації передбачає визнання цінності людини як особистості, знання про людину забезпечує формування гуманістичних міжособистісних відносин та гуманітаризацію академічної сфери. Гуманізація та гуманітаризація як взаємозалежні процеси освіти, забезпечують єдність професійного, загальнокультурного, морального становлення та розвитку особистості викладача у ході професійної підготовки та зайнятості; сприяють волеутвердженню системних видах діяльності університетського життя у різних вимірах від особистісних до інституційних академічних надбань.

Визначено, що аксіологічна платформа демократизації освіти ґрунтується на цінностях – гуманістичного та одночасно загальнолюдського характеру, таких як права людини і толерантність, справедливість та солідарність, екологічна безпека; миролюбства, демократизму та інших моральних постулатів, які стали основою Педагогічної Конституції Європи, що визначає принципи та методологію філософії освітньої політики щодо підготовки нової формації вчителів та викладачів для об'єднаної Європи XXI століття, спроможних готувати майбутні покоління до життя в умовах глобального виміру демократії, згуртованості та консолідації задля майбутнього цивілізаційного поступу.

Встановлено, що глобальні суспільні перетворення детермінують демократизацію системи освіти, яка, у свою чергу, позитивно впливає на зміст і

процедуру освітнього процесу, тому саме демократизація суспільного життя зумовлює потребу у деуніфікації освіти, яка визнає: право закладів освіти мати власне обличчя та концепцію розвитку; демократизацію усіх сфер життя освітніх установ, починаючи з відмови від авторитарної педагогіки у процесі навчання та закінчуючи ліквідацією командно-адміністративних методів управління закладами освіти; демонополізацію («роздержавлення») освіти; перехід до загальнонаціональної, громадсько-державної школи та університетської автономії; децентралізацію управління системою освіти; подальшу «декомунізацію» освіти, яка передбачає не тільки відмову від стереотипів радянської моделі, але й утвердження нової філософії та політики в сфері освіти, науки й інноватики.

Конкретизовано, що зростання авторитету загальнолюдських цінностей під впливом процесів європеїзації та формування європейського простору вищої освіти та наукового дослідництва є потужним ресурсом їх демократизації; на тлі зміцнення універсалістських тенденцій ціннісними засадами європеїзації освіти є гуманізм, демократизм, креативність, відповідальність та толерантність; долучення України до Болонського процесу та подальші модернізаційні реформи у сфері освіти, які утверджують сподівання демократично налаштованої громадськості держави, що саме освіта забезпечить європейський вибір України завдяки вихованню молоді, професійної підготовки викладачів в дусі європейських цінностей.

Розкрито, що децентралізація управління українським суспільством є вагомим ресурсом демократизації життя соціокультурних форм організації здобуття освіти; реформування державного управління та місцевого самоврядування під впливом ЄС забезпечило правові та організаційні передумови для створення об'єднаних територіальних громад (які спроможні взяти на себе повноваження у вирішенні місцевих проблем); розпочата децентралізація управління неминуче має охопити систему вітчизняної освіти на засадах демократизації та децентралізації.

Встановлено, що основними напрямками демократизації освіти є: демократизація змісту освіти, освітніх технологій та управління освітнім процесом, що передбачає посилення демократичності її структури та форм; запровадження системи інтегрованих наукових знань, які сприяють формуванню та розвитку цінностей і громадянських компетентностей особистості здобувача освіти та викладача. Демократизацію освітніх технологій орієнтовано на перебудову процесуальної сторони навчально-науково-пізнавальної діяльності здобувачів освіти, якісне перетворення позицій учасників освітнього процесу в суб'єкт-суб'єктні відносини в особистісно-паритетній площині їх взаємодії, що передбачає розвиток та упровадження в освітній процес активних та інтерактивних методів навчання. Конкретизовано, що демократизація управління освітнім процесом передбачає його децентралізацію, яка реалізується трьома взаємодоповнюючими напрямками: залучення громадськості в управління освітнім процесом; активізація участі місцевих спільнот в управлінні та фінансуванні закладів освіти й надання автономії ЗВО в управлінні їх ресурсами; втілення в життя стратегії відкритості, що означає налагодження партнерських зв'язків з місцевою

громадськістю, підприємствами й організаціями, а також міжнародне партнерство, мобільності викладачів та здобувачів освіти. Розкрито, що демократизація освіти як цілісний процес створює умови для становлення вільної особистості, здатної жити в умовах демократії та відтворювати демократичні практики в майбутньому.

У другому розділі **«Роль професійної майстерності викладачів у глобальному вимірі демократизації освіти»** визначено, що дослідницький потенціал викладача в умовах демократизації українського суспільства, розвитку інформаційних технологій, перманентного збільшення обсягу наукових розробок є запорукою його професійного зростання. Науково-педагогічна та навчально-методична діяльність сучасного викладача та майбутнього вчителя передбачає, перш за все, вироблення індивідуальних методик самоосвіти та самовдосконалення поряд з державною відповідальністю за створення необхідних соціально-економічних, правових, духовно-моральних умов для професійної діяльності та розвитку майстерності викладачів (професійно зайнятих та майбутніх фахівців). Педагогічні розвідки забезпечили релевантність активізації наукових досліджень в області дискурсу і формування дискурсивної компетентності, яка позиціонується в якості однієї з ключових компетентностей, визнаних Радою Європи. Уточнено, що своєрідне розпорошення досліджень, які стосуються трактування понять «дискурс» і «педагогічний дискурс», призводить до неоднозначності та суперечливості у вирішенні проблеми дослідження. Тлумачення дискурсу в сучасній лінгвістичній теорії розглядається як складне комунікативне явище, яке разом з лінгвістичними характеристиками, властивими тексту, володіє екстралінгвістичними параметрами (учасники комунікації, їх комунікативні цілі, наміри, прагматичні установки, соціальні ролі, фонові знання про умови спілкування: співрозмовника, тривалість часу, місце у просторі).

Обґрунтовано, що розвиток неперервної освіти на засадах сталості потребує нарощення *дослідницького потенціалу викладача як засобу демократизації освіти* та вивчення викликів глобалізації та цифровізації суспільної діяльності, національних орієнтирів європеїзації розвитку сфери освіти, науки й інноватики та її демократизації; здійснення педагогічних розвідок людиноцентризму, гуманістичних цінностей акмеолого-аксіологічної платформи професійної підготовки; семантики (ресурсно-технологічної бази) демократизації управління освітою; проведення академічних дискурсів проблеми теоретико-методичних засад формування професійної майстерності викладачів, встановлення потенціалу наукової спроможності майбутніх і задіяних фахівців у педагогічній сфері; вивчення можливостей нарощення та розвитку професійної майстерності вчителя як початкової ланки у неперервному ланцюгу професійного становлення та зростання майбутнього та задіяного викладача в умовах демократизації вибору моделей освітньо-наукового процесу для формування творчих здібностей у педагогічній еліті; вивчення та вирішення суперечностей у неперервній професійній підготовці майбутніх викладачів з готовністю до реалізації демократичних принципів формування їх майстерності; проведення системного аналізу демократизації

управління професійною освітою для встановлення основних моделей інноваційного менеджменту з технологічним забезпеченням.

Результати проведеного аналізу дали змогу сформулювати трактування, що *«педагогічний дискурс»* – це об'єктивно існуюча динамічна система ціннісно-сислової комунікації суб'єктів освітнього процесу, функціонуюча в освітньому середовищі, що включає учасників дискурсу, педагогічні цілі, цінності та змістовно методологічну складову, яка забезпечує підготовку компетентного фахівця, здатного та спроможного вільно орієнтуватися в різних сферах соціокультурної та професійної діяльності; покликаний зіграти істотну роль у функціонуванні та розвитку системної сукупності засобів, що залучаються для оптимізації освітнього процесу, результатом якого є не тільки засвоєння змісту освіти, а й розвиток професійної майстерності викладача.

Розкрито *структуру та зміст професійної майстерності викладачів* для глобального виміру демократизації освіти, який передбачає високий рівень якості неперервної професійної підготовки майбутніх фахівців педагогічної еліти у встановлених категоріях: висококваліфікованих методистів та спеціалістів (факультетів, навчальних частин, відділень, центрів управління якістю освіти та охорони праці й безпеки життєдіяльності); майстрів (виробничого навчання); завідувачів – творчих та науково-дослідних (проблемних) лабораторій, відділень, циклових та предметних комісій; інструкторів, вихователів, педагогів-організаторів; готовність та спроможність до педагогічної діяльності та професійного розвитку, що забезпечено комплексом професійних компетентностей (якостей, здібностей, здатностей) та соціальної відповідальності за безпеку й якість організації освітньо-наукового процесу у ЗВО та впливу професійної діяльності у середовищах зайнятості на ноосферну спрямованість суспільного розвитку та управління його сталістю. Встановлено, що теоретико-методичне обґрунтування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти та суспільного розвитку потребує здійснення педагогічних розвідок засад її формування у ЗВО за умов тісної взаємодії зі стейкхолдерами (роботодавцями, академічною спільнотою, здобувачами освіти та слухачами, курсантами), представниками провладних структур, політичних і неформальних об'єднань та громадськістю на національному й міжнародному рівнях, а також академічної спільноти для забезпечення нарощення потенціалу синергетики психолого-педагогічної методології – наукового пізнання та навчання, управління, практики й оцінювання рівнів якості сформованості (готовності та спроможності) професійної майстерності викладачів, які забезпечують ефективність освітньо-наукового процесу їх неперервної підготовки та розвитку. Професійна майстерність викладачів виявляється у двоаспектному феномені пізнавально-діяльнісного та особистісного вияву самоідентифікації, становлення та розвитку педагогічних фахівців зі здатністю до самовдосконалення, самоосвіти та самоменеджменту за умов гармонізації особистісного, професійного та навколишнього представлення. Встановлено, що підвищення професійної майстерності та розвиток творчих здібностей викладачів є необхідною складовою демократизації освіти, а багатогранність педагогічної діяльності створює справжню конкуренцію і є запорукою прогресу

всієї системи освіти та професійної зокрема. Свобода вияву професійної майстерності та педагогічної творчості вимагає посилення відповідальності у освітян за результати власної діяльності та підвищення рівня професіоналізму. Зазначено, що демократична освіта є життєво необхідним компонентом підготовки майбутніх і зайнятих викладачів, педагогів, які повинні не лише самі опанувати здатність жити повноцінним життям в умовах демократії, але й розвивати цю здатність у своїх учнів, вихованців, здобувачів освіти, слухачів та колег учителів, викладачів створюючи умови для формування людини-громадянина, для якої демократичне суспільство є середовищем для розкриття творчих здібностей, задоволення особистих та суспільних інтересів.

Визначено, що особливості навчання демократії здобувачів освіти та викладачів педагогічних університетів окрім набуття знань про сучасну демократію, її принципи, ідеали, цінності та практики, передбачають формування у майбутніх педагогів розвинутої громадянської компетентності та зрілої соціальної позиції, цілеспрямоване формування толерантності, а також вироблення у них необхідних технологічних умінь щодо вибору та конструювання методів навчання, проведення уроків, позаурочних та позакласних занять в контексті реалізації завдань громадянської освіти та виховання як компонентів більш загального процесу соціалізації, в результаті якого відбувається інтеграція конкретної особистості до соціуму. Особливої уваги заслуговують демократичні цінності здобувачів вищої педагогічної освіти, які утверджуються не лише на змістовому, організаційному, функціональному, комунікативному рівнях освітнього процесу, але й через фактори макро- (вплив суспільства та політичних процесів) та мікросередовища (вплив сім'ї та групи однолітків), ЗМІ (у тому числі Інтернет-технологій) та культури, самовиховання, а також через позанавчальну діяльність ЗВО, що охоплює профспілкову, дозвільну діяльність студентської молоді, участь у студентському самоврядуванні та навчальних гуртках, волонтерство тощо.

Конкретизовано у авторському трактуванні, що *демократизація освіти* це світовий процес глобального виміру соціального впливу на формування політики, яка передбачає покращення фінансування, стратегічне планування забезпечення освіти різних категорій населення шляхом розбудови освітнього простору, децентралізації вироблення та прийняття управлінських рішень на усіх рівнях адміністрування зі залученням усіх учасників освітнього процесу та стейкхолдерів і представників соціальних структур до безпосереднього управління (також самоуправління) в соціокультурних формах з організації освітніх інституцій з метою їх модернізації за участі здобувачів освіти. Авторське трактування *закладу освіти в глобальному вимірі демократизації освіти* – це системоутворююча установа релевантності освіти та зайнятості політично неангажована у визначених умовах соціокультурної організації глобальних обмежень. Розкрито, що глобальні інституції міжнародного регулювання демократизації освіти такі як ЮНЕСКО рекомендують і заохочують демократичні дії в сфері освіти, науки й інноватики, а саме протидії дискримінації, боротьби з неосвіченістю, забезпечення неперервності та цілісної єдності початкової, середньої (загальної), професійної та спеціальної освіти, освіти мігрантів і інших соціальних груп (представників

пенітенціарного впливу з дотриманням прав меншин, трансгендерів) на неперервну освіту впродовж життя.

Конкретизовано, що демократизацію освіти також трактують як один із принципів соціалістичної демократії в сфері освіти, який конкретизується в правах і можливостях її здобуття та активної участі здобувачів у вирішенні освітніх проблем у громадських дискурсах, конференціях у співпраці з освітніми закладами та соціальними реаліями економічного розвитку держави, а також стану її національної безпеки (в тому числі економічної). Демократизація освіти в глобальному вимірі вважається індикатором суспільного розвитку, а також явищем та історично обумовленою категорією соціального устрою та політики.

Ефективна реалізація глобальних перетворень завдяки демократизації освіти можлива лише за умов: відповідного розвитку продуктивних сил і соціально-економічних відносин в умовах безпеки (біосоціальної та екологічної) цивілізаційного розвитку; певного рівня культури, дотримання національних, природоохоронних, академічних і загальнолюдських традицій і цінностей громадян; соціокультурного стану організації середовища життя, навчання, праці, згідно з яким людина живе, навчається, професійно розвивається нині та впродовж життя, а також узгоджує перспективні можливості удосконалення згідно власного інтелектуального потенціалу освіти впродовж життя в мирі, злагоді, волі та повазі до прав людини і навчання основам демократії повинні стати частиною змістовно-методологічного наповнення освітнього процесу підготовки висококваліфікованих викладачів.

У третьому розділі **«Концепція та система формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти»** розкрито, що концептуально-стратегічне бачення системи формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти полягає в обґрунтуванні та розробленні авторської концепції та стратегії забезпечення системи та спроектованої моделі в умовах глобального виміру мобільності професійної майстерності викладачів (у партнерській співпраці зі всіма учасниками освітнього процесу та зацікавленими сторонами, керівництвом, адміністраторами й обслуговуючого навчально-допоміжного персоналу) відкритої соціокультурної організації сприятливого психолого-педагогічного клімату студентоцентрованого навчання та формування професійної майстерності майбутніх і зайнятих викладачів, їх соціального та правового захисту глобальної метрики демократизації освіти.

Систему формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти розроблено та синхронізовано з урахуванням: соціального замовлення, що полягає у філософській місії та історичній візії готовності та спроможності викладачів до професійної майстерності для глобалізаційного виміру демократизації освіти. Встановлено, що цільові орієнтири системи направлено на досягнення мети у набутті методологічного сприяння сталому розвитку соціокультурних форм організації ЗВО при забезпеченні формування готовності та спроможності до професійної майстерності викладачів у глобальному вимірі демократизації освіти, що враховано у *цільовій підсистемі*; базові концепти – соціалізації, адаптивної

імплементації та раціональної ефективності забезпечили синергетику підходів і принципів *методологічно-концептуальної підсистеми* :

- філософсько-методологічний концепт симбіозу *підходів і принципів* організації дослідження, професійної підготовки та розвитку викладачів : фундаментально-філософські, соціалізації, організації освітнього процесу; *принципів підготовки і розвитку* професійної майстерності викладачів;

- концепт соціалізації у генезисі концептуальних напрямів – філософсько-психологічному, адаптивному, рольовому, критичному, збалансованому для актуалізації ролі соціалізації при формуванні готовності та спроможності до професійної майстерності викладачів з пролонгацією професійного розвитку;

- концепт адаптивної імплементації соціокультурних форм академічного простору : удосконалення нормативно-правових засад у глобальному вимірі; впорядкування відповідності регламентам надання освітніх, освітньо-наукових, консультативно-дорадчих послуг до правочинних вимог соціального захисту мобільності викладачів зі професійною майстерністю; удосконалення ефективності системи професійної підготовки та управління нею; забезпечення цільової професіоналізації підготовки викладачів у аспектах глобального виміру демократизації освіти на засадах сталості;

- концепт раціональної ефективності у реалізації принципу раціональності в освітній політиці як механізму управління соціокультурними формами організації : метрики забезпечення якості та безпеки освітнього процесу; оптимізація забезпечення – інформаційно-технологічного, змістовно-методологічного, науково-дослідного, дорадчо-консультативного, соціально-побутового; запобігання ідеалізації статусу викладачів з профмайстерністю в умовах екологічних ризиків; уникнення декларативних закликів до демократизації при порушенні її дотримання; лібералізація адміністративного впливу на роль індивідуального новаторства викладачів при формуванні професійної майстерності; уникнення ангажування викладачів як електорату різночинних груп соціального впливу.

Розроблено та візуалізовано концептуально-стратегічну матрицю за методом TILMAG формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти з ідеальними елементами вирішення та утворенням подібних асоціацій базових підходів і принципів (рис.1) для ранжування їх ергономіки у вироблених стратегіях використано представлення у найбільш відомих шрифтах (BatangChe – для системоутворюючих підходів комплексної дії, Franklin Gothic Heavy – для процесних цільової дії, Times New Roman заголовні – для семантичної дії, Mistral – для когнітивної дії, Times New Roman жирний підкреслений – для індикативної дії), оригінальність відображення фундаментально-філософської інформації полягає у шрифтовому представленні на відміну від традиційної кольорової палітри, цифрового присвоєння, дольової частки або ваги та масштабування поширення даних.

Підходи	Ергономіка підходів і принципів
<p>Концептуального бачення авторської реалізації фундаментально-філософської методології дослідження за для оструктурення парадигми модернізації системи освіти, науки й інноватики у глобальному вимірі демократизації освіти з метою формування професійної майстерності викладачів; <i>фундаментально-філософські</i> підходи до освіти та наукового пізнання – ГНОСЕОЛОПЧНИЙ, системний, процесуальний, комплексний, особистісно-діяльнісний, просвітницький, синергетичний, КОМУНІКАТИВНИЙ</p>	<p>ГНОСЕОЛОПЧНИЙ, ПРОСВІТНИЦЬКИЙ, КОМПЕТЕНІСНИЙ підходи теоретико-методичних засад формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти у принципах : за представленням – філософсько-світоглядні, формально-логічні, математичні; за сферою дії – загальні та конкретно-наукові; за інтеграцією світоглядної належності – метафізичний, матеріалізму; за методологічною епохою – ідеалізму, розвитку, суб’єктивізму об’єктивності, детермінізму, раціоналізму; за системним виразом – класифікації, додатковості, комплексності, системності, синергізму, творчого занурення; за видами базових знань – логічний, порівняно-історичний, генетичний; за рівнем пізнання – емпіричного та теоретичного пізнання)</p>
<p>Концептуально-стратегічні вектори системно-методологічного управління урядування, регіонального, національного, транснаціонального та транскордонного і трансконтинентального управління згідно системно-методологічних підходів – системний, ГНОСЕОЛОПЧНИЙ, СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ, проблемно-ситуативний, ІННОВАЦІЙНИЙ та програмно-цільовий</p> <p><i>Я-реалізації, Я-соціальна потреба, Я-соціальне самостановлення, Я-самозадоволення – його отримання, Я-самореалізації та розвитку, самовдосконалення та соціалізації</i> – системний, СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ, феноменалістично-особистісний, ФУНКЦІОНАЛЬНО-ОСОБИСТІСНИЙ</p>	<p>Стратегії структурно-логічної реалізації згідно ОСОБИСТІСНО-ДІЯЛЬНІСНОГО, КОМУНІКАТИВНОГО, СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНОГО, ІННОВАЦІЙНОГО, ФУНКЦІОНАЛЬНОГО, ФУНКЦІОНАЛЬНО-ОСОБИСТІСНОГО, ІНФОРМАЦІЙНОГО підходів та принципів – елементаризму, цілісності, оптимальності, системності, нормативно-формалізаційний, загального зв’язку, розвитку, цілепокладання</p> <p><i>Акмеологія процесного та системного підходів у етапах самореалізації та самоствердження у професійних середовищах та життєвій парадигмі якості й безпеки життя</i> процесуальний, програмно-цільовий, пізнавально-діяльнісний, інноваційний та програмно-цільовий за принципами системності, діяльності, двосторонньої взаємодії особистості та соціального середовища, особистої активності та вибірковості</p>
<p><i>Квалітології та нооферології</i> забезпечення якості життя та безпеки усіх учасників освітньо-зацікавлених – організації освітнього процесу професійної підготовки та розвитку викладачів – системний, акмеологічний, синергетичний, суб’єкт-суб’єктний, ІНФОРМАЦІЙНИЙ, КОМПЕТЕНІСНИЙ, пізнавально-діяльнісний, інноваційний та програмно-цільовий</p>	<p><i>Дотримання циклу «Петлі якості» та завершення циклу екзистенціальних обов’язків без оборотного зв’язку ефективного підготовки – єдності освітньої та наукової діяльності у взаємодії надавачів і здобувачів освіти, освітньо-наукових, соціально-культурних, консультативно-дорадчих і науково-методичних з ІТ-забезпеченням послуг та сервісів; синергізму теорії та практики професійної підготовки з метрикою оцінювання та управління якістю релевантності; акмеологічністью особистісного потенціалу учасників освітнього процесу; розвитку (андрагогіки) – самоті (освіти, управління, вдосконалення); комунікативної взаємодії інтерактивності та перцептивності; студентоцентрованості; індивідуалізації; системності; конкретності; актуалізації апробаційних здобутків; розвитку потреб; усвідомленості)</i></p>

Рис. 1 Концептуально-стратегічна матриця за методом ТПМАГ формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти з ідеальними елементами вирішення та утворенням подібних асоціацій

Фундаментальну аксіологічну платформу актуалізовано на основі людиноцентризму та природовідповідності здобувачів освіти, розроблено та впроваджено методiku організації освітнього процесу формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти як спосіб організації та процес професійної підготовки, синхронізований комплекс методів організації підготовки, засобів формування готовності та спроможності до професійної майстерності викладачів та форм організації, які забезпечено *методологічно-організаційною підсистемою; інтегративно-змістову підсистему* наповнили модулі «Глобальні виклики демократизації освіти», а саме – психолого-педагогічна синергетика професіоналізму, соціокультурна організація освітньої сфери, інформаційно-технологічне забезпечення мобільності викладачів в академічному просторі, квалітологічні основи наукометрії. Оцінювання ефективності системи формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти забезпечено *релевантною підсистемою* критеріального апарату метрики рівнів (початковий, достатній, розвинутий), критеріїв (ремісницький, технологічний, творчий), показників готовності та сформованості професійної майстерності викладачів.

Гармонізацію функціонування та самоідентичність системи формування професійної майстерності для глобального виміру демократизації освіти визначено у встановлених умовах – глобального виміру мобільності професійної майстерності викладачів, соціального захисту глобальної демократизації сфери освіти, науки й інноватики та сприятливого психолого-педагогічного клімату організації формування професійної майстерності викладачів.

У четвертому розділі **«Змістовно-методологічне забезпечення розробки інтегрованого курсу «Компетентність викладача у глобальних викликах демократизації освіти» для формування професійної майстерності викладачів»** встановлено, що результати аналізу світових тенденцій розвитку освіти вказують, що світове академічне співтовариство адекватно реагує на світові виклики, які спричиняє цивілізаційна трансформація, глобалізація, цифровізація, інтернаціоналізація суспільного розвитку, і вживає ефективних заходів для вдосконалення підготовки викладачів щодо формування та розвитку їх професійної майстерності, а саме психолого-педагогічної, інформаційно-комунікаційної (цифрової), соціокультурної та глобально-квалітологічної складових статусу викладача для забезпечення їх готовності та спроможності у глобальному вимірі демократизації освіти.

Педагогічний дискурс закордонних та вітчизняних наукових доробків вказує на необхідність осмислення, опис і структурування інформаційно-комунікаційних (цифрових) компетентностей викладача як складової змісту професійної майстерності та є одним із пріоритетних напрямів наукових досліджень у педагогіці, психології та філософії, що свідчить про розширення педагогічної діяльності у аспектах трансформації професійної підготовки, професійного розвитку майбутніх викладачів. Інформаційно-комунікаційна (цифрова) компетентність викладачів як складова їх майстерності визначає готовність і спроможність застосовувати потужності цифрових бібліотек (Food

and Nutrition Library, World Environmental Library, Humanity Development Library, Virtual Disaster Library, Medical and Health Library, and the Collection on Critical Global Issues (з англ. – бібліотеки з питань харчування та нутриціології, антикризового та віртуального управління, медицини та здоров'я, скарбниці глобальних критичних проблем), DSPACE, Fedora and Duraspace (з англ. – відкрите програмне забезпечення з інструментарієм цифрових активів і платформа архівування та цифрова бібліотека досліджень і розвитку (США, Вірджинія – фундатор Всесвітнього Педагогічного конгресу; більше 500 неприбуткових установ для двох попередніх постачальників з відкритим кодом для зберігання управління та забезпечення доступу до цифрового контенту), Opendlib (з англ. – програмний інструментарій для функціонування цифрових бібліотек для продукування новітніх програмних продуктів завантаження, збирання та керування змістом генезису документів, які зберігаються та розповсюджуються), Scholnet (з англ. – європейська академія школи та учителів для сприяння набуття культури навчання та дослідництва, завдяки онлайн-системі вебінарів та управління освітніми проектами)), електронних інфраструктур, віртуальних дослідницьких та освітніх середовищ інфокомунікативної взаємодії, екосистем, хмарних і мобільних технологій, у професійно-науковій діяльності викладачів.

Визначено, що інформаційно-комунікаційна (цифрова) компетентність є однією з ключових у структурі професійної майстерності викладачів та набуває особливої значущості, оскільки цифровий інформаційний контент змінюється й оновлюється в умовах глобального виміру демократизації освіти. Тому зрозуміло, що і зміст, і характер інформаційно-комунікаційної (цифрової) компетентності викладачів змінюються також і залежать від трансформаційних процесів інформаційно-освітнього середовища: еволюція цифрових бібліотек, електронних інфраструктур та екосистеми знань продовжуватиме впливати на наукову та освітню діяльність викладачів через виникнення ініціативи відкритого доступу до наукового знання як важливого економічного та соціального чинників, посилення впливу цифрових технологій в практиці наукової комунікації та її професійної діяльності. Соціокультурна організація забезпечує не лише соціальне орієнтування та адаптацію до глобальних умов виміру ноосферної парадигмальності, а й актуалізацію діяльності особистості викладача для перетворення їх неомеханізмом соціокультурної організації Я-самовизначення. Професійна освіта забезпечує та спонукає майбутніх і зайнятих викладачів для самовизначення, адаптації, самостановлення, а саме здійснювати професійний вибір на підґрунті самоусвідомлення, критичної самооцінки, ділового сприйняття, самовдосконалення та самореалізації професійної майстерності викладачів. Забезпечення соціокультурної модернізації сфери освіти, науки й інноватики, а також їх акредитації (підтвердження відповідності умовам ліцензування) щодо конкурентоспроможності у професійних середовищах глобального виміру їх зайнятості. Професійна підготовка викладачів орієнтована на формування професійної готовності та спроможності включення їх у професійну діяльність через соціальну, фахову та академічну мобільність, самовдосконалення, самореалізацію та професійне зростання шляхом самоосвіту та

самоменеджменту. Означено, що формування професійної майстерності це неперервний освітній процес професійного саморозвитку та самоменеджменту впродовж життя на всіх освітніх етапах (формальної, неформальної, інформальної). Тракуємо процес саморозвитку професійної майстерності як усвідомлення та скерованість викладача з результативним удосконаленням його фізичних, розумових здатностей, моральних якостей, професійних компетентностей, розгортання її індивідуальної мобільності.

Встановлено, що згідно міжнародних імплементацій вимог до викладачів визначених на конференції «XX років підтримки студій європейської інтеграції» (франц. – Jean Monnet, Брюссель, 2009 р.) запропоновано Концепцію європейського виміру XXI ст. у складових системної компетентності – інформація (володіти : інформацією й знаннями щодо європейської інтеграції знань про країни, їх історію, культуру, мову освіти, про ЄС (інституції, методи діяльності, практику, ініціативи, рішення, щоденне життя); європейську культурну спадщину, спільні риси та відмінності, процес європейського співробітництва, результати та глобальні проблеми), усвідомлення та ідентичність (мати : розвинене відкрите мислення, прихильність та повагу до людей з різних країн, які належать до різних культур, релігій; знання про культурні стереотипи для розпізнання витоків генофобії й расизму), комунікація (володіти: навичками толерантності, прийняття плюралістичних цінностей і прав людини, почуттям європейської ідентичності, європейського громадянства, взаєморозумінням).

Уточнено, що Європейська мережа політичної стратегії педагогічної освіти (з англ. – European Network on Teacher Education Policy, ENTEP) на Брюссельській конференції забезпечила дискурси, основною ідеєю яких були єдність розмаїття європейського виміру педагогічної освіти у наступних композитах системної компетентності європейзації : ідентичність (з англ. – european identity - співіснування національної ідентичності та транснаціональної свідомості); знання (з англ. – European knowledge – володіння знаннями про системи освіти і політику в ЄС; поцінювання національної освіти та розуміння її невід'ємності з країнами-партнерами; обізнаність щодо європейської та світової історичної спадщини та їх впливу на цивілізаційний розвиток); полікультурність (з англ. – European multiculturalism – бути носієм власної культури й водночас відкритим для інших культур; вміння виявляти себе в інших культурах, не домінуючи в них; у роботі з гетерогенними групами трактувати багатоманітність як цінність і вияв відмінності; сприяти утвердженню в суспільстві рівних можливостей); мовна компетентність (з англ. – European language competence – вільне володіння більш ніж однією європейською мовою, використання іноземної мови в оволодінні фахом та подальшому розвитку як викладача і дослідника; робота, стажування в країні, де мова є відмінною від рідної мови; активне спілкування на кількох мовах, в тому числі зі колегами з інших країн); професіоналізм (з англ. – European professionalism – набуття освіти і фахового рівня, що дають змогу працювати в будь-якій країні Європи; володіння «європейським підходом» у сфері свого предмета викладання, розгляд стрижневих тем (змістовно-методологічних модулів авторського доробку на зразок

інтегративного курсу «Компетентність викладача у глобальних викликах демократизації освіти», які розкривають соціокультурну організацію освітньої сфери; інформаційно-технологічне забезпечення мобільності викладачів в академічному просторі; психолого-педагогічну синергетику професіоналізму та квалітологічні основи наукометрії) курикулуму в європейській перспективі; практикування обміну змістом і методикою предмета викладання з колегами з інших європейських країн і водночас вивчення традицій навчання й виховання в інших країнах; поширення результатів дидактичних досліджень у різних країнах для формування вмінь вирішення професійних проблем та коригування якості власної педагогічної майстерності; застосування освітніх технологій організації освітнього процесу); громадянство (з англ. – European citizenship – вияв солідарності з громадянами інших європейських країн, сповідування цінностей демократії, свободи поваги прав людини; дотримання розвитку автономії, відповідальності й активного громадянства в ЄС); якість (з англ. – European quality – викладання та виховання на принципах якості, прозорості, об'єктивності). За результатами дискурсів окреслено характерні ознаки «європейськості» вчителя та викладача. Глобалізація освіти сприяла розвитку європейського виміру забезпечення якості, чому присвячені щорічні Європейські форуми із забезпечення якості освіти (з англ. – European Quality Assurance Forum, EQAF) – це платформа для обговорення, професійного розвитку та обміну досвідом серед стекхолдерів квалітологічного забезпечення.

Розкрито, що основною темою EQAF – 2020 визначено «Гнучка вища освіта: наслідки для забезпечення якості» на черговому Форумі обговорювали питання відгуку на сучасні суспільні зміни, коли ЗВО постають все більш інклюзивними та пристосовуються до різночинних груп студентства в площині студентоцентрованої релевантності навчання, коли заклади сприяють студентам обирати темп та портативні програми навчання та дослідництва і забезпечують більш гнучкі траєкторії навчання, що виходять за рамки традиційних кваліфікацій. Встановлено актуалізацію проблеми забезпечення якості освіти, яка відповідає динамічному та гнучкому середовищу освіти, науки й інноватики, та є наріжною глобально-квалітологічною компетентністю, а для формування професійної майстерності є основоположною.

У ході аналізу зарубіжного досвіду схарактеризовано засади дій міжнародної організації «Постійний професійний розвиток» (з англ. – Continuous Professional Development, CPD) як універсального інструменту, що використовується у сфері освіти, науки й інноватики та має на меті уможливлення розвитку сучасних наукових знань у викладачів зі забезпеченням практично-корисного досвіду професійної майстерності. Конкретизовано, що міжнародна організація сприяння забезпеченню постійного професійного розвитку спільно з галузевими структурами (Агентство навчання та розвитку шкіл (з англ. – TDA) та навчання впродовж життя у Сполученому Королівстві Великобританії (з англ. – Lifelong Learning UK, далі – LLUK)) є незалежною радою працедавців, відповідальною за професійний розвиток працюючих у сфері профорієнтації, підготовки та розвитку вищої та подальшої освіти, бібліотечних служб, архівних та інформаційних сервісів, а також навчання на основі роботи, під егідою якої

розроблено рекомендації «Підготовка вчителів у сфері професійної освіти» (з англ. – *Teacher Training in Vocational Education*) з основними методичними. Їх розкриття представлено у стратегії структурно-логічному ланцюга реалізації глобальних перетворень у системі неперервної освіти між доуніверситетською, університетською та післядипломною освітою з підвищенням кваліфікації педагогічної еліти представлено на рис.2.

Встановлено, що Рада зі надання та врегулювання відповідності кваліфікацій, яка відповідальна за – розвиток професійно зайнятих у неперервній освіті, підготовку та навчання на робочому місці та спонукала до створення LLUK для встановлення стандартів верифікації Великобританії (з англ. – *Student Association in the UK, SVUK*), а також сприяла виробленню Плану розвитку у секторі освіти покрокової зміни якості навчання вчителів побудовано на стратегії «Успіху для всіх» для формування кваліфікованої викладацької когорти – це стало наступною хвилею професіоналізації в рамках початкової підготовки вчителів та навичок їх викладання, а також стажування згідно Порядку денного щодо соціальної справедливості та економічного процвітання. Уточнено покрокові зміни для вчителів, а саме: запровадження рекомендацій і пропозицій для викладачів-стажистів; формування навичок кваліфікованого вчителя; встановлення нових стандартів для вчителів у секторі навчання та навичок майстерності; підготовка та впровадження ефективних механізмів управління якістю; розвитку навичок тренерів (наставників) викладачів у встановлених професійних рамках кваліфікації; пілотні аспекти реформування, зокрема щодо підходів до наставництва для сприяння розвитку навичок викладання (спеціальних дисциплін чи забезпечення предметної галузі); запровадження оновлених активів фінансування розвитку сфери освіти, науки й інноватики.

Конкретизовано, що цілі програми «Успіху для всіх» та «Плану забезпечення учителів для майбутнього» розроблено зі формування навичок: покращення життєвих шансів та подальші стратегії професіоналізації викладацького потенціалу забезпечується професійним розвитком згідно вимог до асоційованих вчителів (ATLS). Уточнено, що нова рамка кваліфікації для викладачів включає : підготовку до викладання у парадигмі освіти впродовж життя (з англ. – *Preparing to teach in the lifelong learning sector, PTLLS*), що реалізується згідно ліцензії для всіх нових викладачів має бути досягнуто протягом першого року викладацької практики; сертифікату викладання dkz сектору освіти впродовж життя (з англ. – *Certificate in teaching in the lifelong learning sector, CTLLS*) на базі кваліфікації вчителів, які прагнуть здобути Статусу асоційованого вчителя (ATLS); диплом певного рівня зі викладання у секторі освіти впродовж життя (з англ. – *Diploma in teaching in the lifelong learning sector, DTLLS*). Визначено, що необхідні кваліфікаційні вимоги для учителів, які прагнуть отримати QTLS-статус можуть бути досягнуті протягом п'яти років після реалізації фаху (вступу до професії), а департамент освіти та навичок для забезпечення майбутнього учителів сформував вимоги реформування початкової підготовки вчителів для сектору навчання та навичок, а саме – положення : про кваліфікацію вчителів додаткової освіти та продовження їх роботи або додаткової освіти; про професійний розвиток та

розробки курсів конвергенції на основі моделей оцінювання для полегшення можливості передачі між кваліфікаційним статусом вчителя (з англ. – Qualified teacher status, QTS: qualify to teach in England) та кваліфікованою професійною освітою у ході навчання навичок учителя, також для завдувачів та директорів ЗО, уможливлення передачі та зближення між керівниками шкіл та ЗО;
визначення стратегічної мети партнерства з департаментами у справах дітей, шкіл та сім'ї, а також бізнесу, інновацій навичок спільно зі стейкхолдерами для професійної конвергенції між вчителями старшої школи на базі єдиної освітньої системи; створення інституційних механізмів для акредитації попереднього досвіду навчання та його визнання відповідно до академічної кваліфікації у взаємодії з агенціями навчання та розвитку шкіл та навчання впродовж життя;
призначенням керівників ЗО після консультацій з Постійним професійним органом; надання дирекційних повноважень програми «Освіта впродовж життя» для гарантування гнучкості підготовки вчителів на робочому місці;
встановлення кваліфікаційних вимог та розбіжностей між Статусом кваліфікованого навчання та навичок вчителя (з англ. – Qualified Teacher Learning and Skills, далі – QTLS) та асоційованого (з англ. – Associate Teacher Learning and Skills, далі – ATLS), особливо стосовно викладачів, які працюють за сумісництвом, штатних вчителів і викладачів, професіоналів – «запрошених викладачів», які підлягають акредитації (підтвердженню відповідності);
реформування професійної освіти згідно вимог інформаційного дорадництва урядового Керівництва інформацією та дорадництва та вказівок з урахуванням вимог до програми забезпечення прееідготовки вчителів та профорієнтація шляхів профдаптації; підвищення ефективності професійної освіти, доступної для подальшої освіти персоналу, абітурієнтів, здобувачів професії вчителів;
співпраця зі ЗВО та нацорганів визнання, освіти впродовж життя для переконання надавачів курсів у потребах слухачів щодо передпідготовки або окремих послуг курсів та набуття кваліфікацій (дотичних, перехресних, додаткових) або переакваліфікації;
партнерство бізнесу, інновації та навичок для нього спільно з урядованням у справах дітей, шкіл та сімей (з англ. – Department for Children, Schools and Families, далі – DCSF) у партнерстві «Навчайте понад вимог» для залучення фахівців-сумісників або запрошених лекторів для встановлення потенціалу траєкторій «Навчання далі» та «Навчання потім»; забезпечення професійного розвитку для усіх вчителів;
надання професійних знань здібним учителям у професійній (професійно-технічній) освіті за рахунок виділення частин у підвищенні їх кваліфікації при працевлаштуванні для забезпечення щорічного поповнення за фахом вчителів згідно вимог роботодавців;
надання консультативних відділами у справах дітей, шкіл та сімей (з англ. – Department for children, schools and families, DCSF) та бізнесу, інновації та навичок для нього (з англ. – Department of Business, Innovation, Skills, BIS) щодо дії ліцензії на викладання у сфері професійно-технічної освіти, набуття практичного досвіду; контроль професіоналізму згідно вимог агенції Постійного професійного розвитку (з англ. – continuing professional development, CPD) для викладачів університетів за метрикою Академії вищої освіти;
збільшення штату майстрів викладання зі покращенням якості підготовки освітан для неперервної освіти і визнання за стандартами досконалості навчання, розвитку найталановитіших учителів; маршрутизація асистентів у просуванні вищих рівнів (з англ. – Higher level teacher assistants, HLTA's);
професійна педагогіка – пріоритет дослідження та впровадження в школах, додатковий та вищий освіті підготовки вчителів та їх розвитку;
забезпечення довгострокового фінансування для підготовки наставників та підвищення їх кваліфікації; діагностика перевірок коледжу, а метрики контролю початкової підготовки вчителів Бюром зі стандартів освіти, послуг та навичок у справах дітей (з англ. – Office for Standards in Education, Children's Services and Skills Ofsted); розробка програм підготовки наставників та навчальних модулів;
забезпечення доступу вчителів до сфери працевлаштування, патронат DCSF та BIS; урядове субсидіювання програм працевлаштування; дослідження щодо якості викладання у системі вищої освіти. опієнтованої на роботу в ЗВО

Рис.2 Стратегії структурно-логічного ланцюга реалізації глобальних перетворень для гармонізації системи неперервної освіти

реєстрацію; підготовку вчителів для ЗВО, в тому числі з дотриманням норм стандартизації. Для них було розроблено курси конвергенції для співпраці та розвитку мережі з професіоналами, які не належать до освітньої сфери.

Встановлено, що школам, коледжам та ЗВО недостатньо об'єднати ресурси та зусилля, професіонали мають освоїти новітні навички та напрацювати базу модернізації та дотримання етики співпраці, обміну професіоналізмом для забезпечення високоякісного професійного шляху через розробку ефективних курсів конвергенції для удосконалення управління підготовкою. Для лідерів, які прагнуть скористатися, розроблено – навчальні програми з менеджменту та обміну кращими практиками; курси конвергенції для завучів та директорів коледжів зі забезпеченням можливості зближення між керівниками шкіл та коледжів, застосовано інновації та навички бізнесу та задіяно до інтеграції зусиль інші ключові зацікавлені сторони для реалізації професійної діяльності.

У п'ятому розділі **«Проектування системи формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти»** визначено мету, завдання та зміст експериментальної роботи; сформовано критеріальний апарат і рівні обраної метрики параметрального оцінювання педагогічного експерименту; висвітлено результати експериментальної підготовки та сформульовано висновки. Дослідно-експериментальна робота спрямовано на перевірку ефективності спроектованої моделі системи формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти (рис. 3), яка розроблена для організації освітнього процесу галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 033 «Філософія» освітніх ступенів «Бакалавр» та «Магістр».

Процедура здійснення педагогічного експерименту передбачала такі етапи – соціокультурної мотивації, констатувальний, формувальньо-рефлексивний та контрольний-наглядний. Мета педагогічного експерименту – моніторинг релевантності досягнення реалізації концептуально-стратегічного забезпечення цільової орієнтації розробленої моделі системи формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти, в умовах глобальних обмежень та визначених умовах дослідження (змістовно-методологічні модулі інтегративного курсу «Компетентність викладача у глобальних викликах демократизації освіти» для неперервної професійної підготовки викладачів (психолого-педагогічна синергетика професіоналізму; соціокультурна організація освітньої сфери; інформаційно-технологічне забезпечення мобільності викладачів в академічному просторі; квалітологічні основи наукометрії)).

Завдання педагогічного експерименту : 1. календарно-тематичний аудит і моніторинг соціокультурної організації освітнього процесу неперервної професійної підготовки формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти; 2. матричний аналіз концептів реалізації критеріального апарату її досягнення; 3. розроблення методики організації професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти та змістовно-методологічних модулів інтегративного

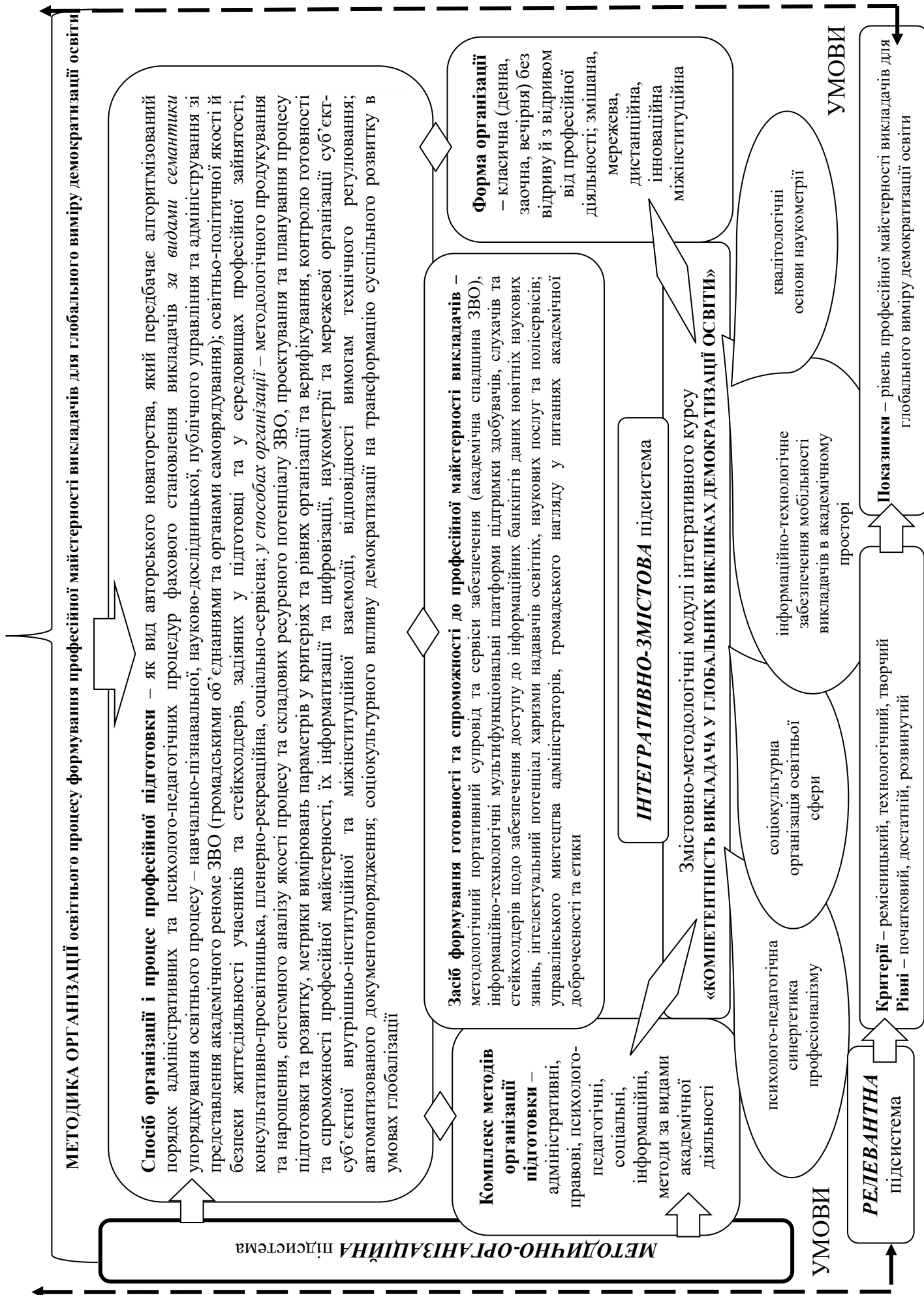

Рис.3 Модель системи формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти

курсу «Компетентність викладача у глобальних викликах демократизації освіти» для неперервної професійної підготовки викладачів (соціокультурна організація освітньої сфери; інформаційно-технологічне забезпечення мобільності викладачів в академічному просторі; психолого-педагогічна синергетика професіоналізму; квалітологічні основи наукометрії) та метрики параметрального оцінювання в етапах експерименту – соціокультурної мотивації, констатувальний, формувально-рефлексивний та контрольно-наглядний; 4. експертна верифікація авторського доробку. У експериментальному дослідженні брали участь загалом 460 студентів, серед них 230 осіб належали до контрольних (далі –КГ) та 230 осіб – до експериментальних груп (далі – ЕГ). Експериментальною базою дослідження було обрано Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Черкаський державний технологічний університет, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди, Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника.

У ході етапу експерименту соціокультурної мотивації здійснено аудит стану мотивації студентів до професійної підготовки: проаналізовані дані соціологічного анкетування (питальник соціокультурної мотивації з обґрунтуванням студентського самооцінювання та ближнього родинного кола в показниках якостей та здібностей особи здобувача освіти), оскільки ця притаманність належить особистому Я-формуванню, самостановленню та профреалізації що дало можливість з'ясувати рівень їх поінформованості, ставлення та побажання здобувачів освіти щодо впровадження системи формування професійної майстерності для глобального виміру демократизації освіти і підтвердило потребу у впровадженні концептуально-стратегічної матриці за методом PILMAG формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти з ідеальними елементами вирішення та утворенням подібних асоціацій базових підходів і принципів, методики організації освітнього процесу формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти.

Проаналізовано рейтинг студентів-першокурсників з метою рівномірного розподілу студентів між КГ і ЕГ. Результати аналізу на констатувальному етапі експерименту дали змогу визначити рівень сформованості професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти за критеріями (ремісницьким, технологічним і творчим) та рівнями (початковим, достатнім та розвинутим).

З метою визначення ефективності, об'єктивності та зручності використання сформульованих критеріїв рівня сформованості професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти був використаний статистичний метод, зокрема й для обрахунку сумарної зваженої оцінки, представлений у таблицях 1 - 2.

Формувально-рефлексивний етап експерименту спрямований на оновлення методичного забезпечення та підготовку викладачів (учасників експерименту) до впровадження розробленої моделі системи. Концептуальне

забезпечення спроектованої моделі системи обумовлено авторським доробком нарощення педагогічного потенціалу модулів та їх науково-методичного супроводу, методологією, відображеною в авторській монографії з глобалізації системи освіти: механізми демократичної модернізації. Встановлено, що позитивна динаміка рівня сформованості професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти в ЕГ обумовлена наслідками впровадження розроблених змістовно-методологічних модулів інтегративного курсу «Компетентність викладача у глобальних викликах демократизації освіти» для неперервної професійної підготовки.

Таблиця 1

Зведені показники рівнів сформованості професійної майстерності для глобального виміру демократизації освіти у бакалаврів ЕГ і КГ на констатувальному (К) та формуально-рефлексивному (Ф-Р) етапах експерименту, у %

Рівні	Групи	Критерії								
		Ремісницький			Технологічний			Творчий		
		К	Ф-Р	Δ	К	Ф-Р	Δ	К	Ф-Р	Δ
Розвинутий	КГ	35,1	51,2	16,1	34,2	40,2	6	28,7	35,1	6,4
	ЕГ	32,3	71,1	38,8	26,2	73,4	47,2	27,6	69,4	41,8
Достатній	КГ	35,2	35,9	0,7	30,1	36,4	6,3	33,1	45,1	12
	ЕГ	36,9	21,5	-15,4	35,4	20,8	-14,6	29,4	28,1	-1,3
Початковий	КГ	29,7	12,9	-16,8	35,7	23,4	-12,3	38,2	19,8	-18,4
	ЕГ	30,8	7,4	-23,4	38,4	5,8	-32,6	43,0	2,5	-40,5

Таблиця 2

Зведені показники рівнів сформованості професійної майстерності для глобального виміру демократизації освіти у магістрів ЕГ і КГ груп на констатувальному (К) та формуально-рефлексивному (Ф-Р) етапах експерименту, у %

Рівні	Групи	Критерії								
		Ремісницький			Технологічний			Творчий		
		К	Ф-Р	Δ	К	Ф-Р	Δ	К	Ф-Р	Δ
Розвинутий	КГ	21,0	32,9	11,9	18,0	34,9	16,9	19,5	32,1	12,6
	ЕГ	20,5	55,4	34,9	16,6	52,8	36,2	19,3	45,4	26,1
Достатній	КГ	36,5	38,7	2,2	29,2	50,1	20,9	33,5	32,3	-1,2
	ЕГ	37,8	30,5	-7,3	26,6	32,4	5,8	34,4	29,5	-4,9
Початковий	КГ	42,5	28,4	-14,1	32,8	15,0	-17,8	47,0	35,6	-11,4
	ЕГ	41,7	14,1	-27,6	34,8	14,8	-20,0	46,3	25,1	-21,2

Встановлено позитивну динаміку в ЕГ достатнього та розвинутого рівнів сформованості професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти.

Розроблено критеріальний апарат для рівнів (початковий, достатній та розвинутий): *ремісницький критерій* виокремлено згідно елементарної

соціокультурної необхідності здійснювати педагогічну діяльність з дотриманням виконавської дисципліни та самоорганізації в незалежності від : глобальних обмежень (біосоціального та екологічного характеру, національної, етнічної, релігійної, гендерної, вікової ідентичності), сімейного та матеріального стану та здоров'я, інформаційно-технологічного забезпечення, врегулювання соціального та правового захисту викладачів (майбутніх та задіяних); *технологічний критерій* конкретизовано згідно інформаційно-технологічних потреб соціокультурної організації неперервної професійної підготовки, що передбачає інформаційно-аналітичне, матеріально-технічне, консалтингово-дорадче забезпечення усіх учасників освітнього процесу шляхом самофінансування, інституційного економічного планування, проектного донорства та зовнішнього патронату для розроблення та впровадження технологій – освітніх (риторики та оперативного перетворення інформації), освітньо-політичних (соціалізації, переконливого впливу та мотивації), управлінських (квалітологічні, конфлікт-менеджменту, антикризового управління, працезхоронні, ресурсозбереження, управління кадрами, управління інформацією); *творчий критерій* свідомо обраний зважаючи на запити – особистісні викладачів, соціально-побутові сімейні, соціальних груп ближніх родинного оточення та права педагогів надавати дорадчо-консультативні та освітні послуги, конативні для здійснення позитивного впливу гармонізації соціокультурних форм організації освітньо-просвітницької ноосферно-пропагандистської миротворчої діяльності професійно-компетентних, креативних викладачів з розвиненістю професійної майстерності та самоорієнтованістю до нарощення та розкриття її потенціалу.

Уточнено параметральну метрику оцінювання рівнів професійної майстерності викладачів у амплітуді показників – якостей, природовідповідних здібностей, фахово-орієнтованих здатностей, професійної готовності, сформованості професійної компетентності у галузях науки та знань, розвиненості майстерності за критеріями логічного викладу – *ремісницьким* початкового рівня (щирої самовідданості, працелюбства та альтруїзму; професійної та гуманістичної мотивації), достатнього (виконавської та організаторської дисципліни; викладацької, методичної, технологічної готовності), розвинутого (фундаментально-філософських, загально- та конкретно-наукових знань; рекреаційно-пізнавальної, художньо-естетичної майстерності); *технологічним* початкового рівня (емпатії та перцепції, порядності та толерантності; переконання здорового способу життя та шанобливого ставлення до Природи та Людини), достатнього (риторики, дотримання професійного іміджу та формування позитивного академічного реноме, оперативно опановувати сучасні наукові знання; психокompенсаторної, інформаційно-аналітичної, організаційно-управлінської готовності), розвинутого (методології – наукового пізнання, практики, оцінювання, системного управління; концептуально-стратегічна, адміністративно-організаційна; творчої реалізації, антикризового менеджменту, біосоціальної та екологічної відповідальності); *творчим* початкового рівня (конативності та світоглядності, миротворчості, моральної стійкості, доброчесності; творчі і

новаторські здібності, філософське світобачення, стресостійкість та витривалість), достатнього (аналітичні і дослідницькі здатності, дорадництва та консультування, авторитетного наставництва, біосоціальної та психологічної адаптивності, суб'єкт-суб'єктної взаємодії у соціальних та освітніх процесах; наукової, соціокультурної, психолого-педагогічної, квалітологічної готовності), розвинутого (компетентності у галузях науки та знань – публічно-управлінська, цивільна, національної самоідентичності, свідомого вияву громадянської позиції, кроскультурна, креативна, новаторська, психолого-педагогічна, інформаційно-комунікаційна (цифрова), соціокультурна та глобально-квалітологічна складові статусу викладача з професійною майстерністю; футуристичного прогнозування, ноосфероорієнтованості розвитку, натхненної віртуозності, оперативного модерування, самоосвіти та управління професійним розвитком, спроможності до нарощення потенціалу позитивного й емоційного інтелекту). Нарощення, набуття професійної майстерності у критеріях і рівнях сформовано у висхідному потенціалі її розвиненості.

Під час контрольного-наглядового етапу педагогічного експерименту встановлено, що розроблена система формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти є верифікованою за допомогою χ^2 – критерію К. Пірсона. Порівняння величин критеріїв Пірсона (χ^2) узагальнених результатів КГ та ЕГ засвідчує про їх суттєві відмінності $\chi^2_{\text{експ}} (29,1) > \chi^2_{\text{кр}} (7,82)$, що вказує на істотні зрушення на користь ЕГ, які відбулися за час проведення формувально-рефлексивного етапу педагогічного експерименту. Результати здійсненого дослідження дали підстави обґрунтувати пропозиції щодо перспектив формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти у ЗВО

ВИСНОВКИ

У дисертації представлено розв'язання наукової проблеми теоретичних та методичних засад формування професійної майстерності викладачів для глобалізаційного виміру демократизації освіти, що дало змогу сформулювати висновки :

1. Встановлено у ході контент-аналізу понятійно-категоріального апарату проблеми глобального виміру демократизації освіти у ретроспективі превалюючих академічних трактувань ролі сфери освіти, науки й інноватики у забезпеченні сталого розвитку суспільства та якості життя. Визначено, що глобальні виклики біосферних та цивілізаційно-політичних загроз, а саме – біосоціальних та соціокультурних систем у стані біфуркацій та їх вплив на життєдіяльність професійно зайнятих та різночинних категорій мобільності працюючих та самозайнятих, а також на потенційних здобувачів освіти. Виокремлено цільові групи: вільного волевиявлення здатних і здібних до набуття наукових знань та освоєння технологій інформатизації та цифровізації суспільної діяльності на засадах сталості для задоволення потреб якості освіти та наукових досліджень без упереджень (національної, матеріальної, гендерної, конфесійної, вікової, субкультурної); широкої амплітуди спроможних до

професійної майстерності майбутніх і задіяних викладачів; тих, хто має інклюзивні, а також андрагогічні потреби у професійному становленні, розвитку та позитивній зайнятості (людини, сім'ї, соціокультурних категорій і соціуму загалом); представників академічної спільноти для забезпечення квалітологічних і безпекових запитів усталеного розвитку, міжнародної імплементації здійснення мобільності у сфері освіти та професійної зайнятості викладачів в умовах глобального виміру демократизації освіти.

Визначено, що превалюючі загрози персонального характеру полягають у: відсутності системи безпеки осіб, учасників та стейкголдів освітнього процесу та їх родин у питаннях захисту персональних даних та розголошення приватної інформації; порушення меж збалансованості соціокультурних форм організації професійної підготовки – класичних, змішаних, мережевих і мобільних зі забезпеченням формальної, неформальної та інформальної освіти; неупорядженої та умовно формалізованої маргіналізації та суспільної міграції, деструктивно субкультурної орієнтації цільових аудиторій соціокультурної організації, поспрання суспільних норм; глобальних ризиках цивілізаційного розвитку та деградації геосфер як буферних систем Планети (біо-, атмо-, гео-, гідро-сфери) глобального впливу геоперетворюючої сили мешканців Землі на забруднення та трансформацію природного та соціокультурного потенціалу екологічних і суспільних надбань; відсутності аксіологічної парадигми сталості у методології формування та забезпечення освітньої політики якості й безпеки життєдіяльності особи, сім'ї, соціальних категорій і соціуму загалом; моніторингу, прогнозуванні та запобіганні глобальним цивілізаційним викликам та недосконалість метрики глобального виміру в сфері освіти, науки й інноватики в умовах демократизації суспільної діяльності трансконтинентального характеру; невідповідності освітньо-наукових систем за змістом архітекtonіки та інформаційно-технологічним наповненням запитам сучасного суспільства з порушенням принципів сталості та потенційне перепрофілювання ризиків у небезпеки для наступних поколінь.

2. Актуалізовано ідею людиноцентристської спрямованості освіти, що постає сутнісною характеристикою та аксіологічною платформою процесу її демократизації, оскільки людина є системоутворюючим витком соціокультурної організації освітнього процесу, сприймається основним суб'єктом і головною метою системно-глобального виміру демократизації освіти (у взаєминах шанобливого порозуміння, академічної довіри та взаємної вимогливості до учасників і зацікавлених представників освітнього процесу, завдяки втіленню в життя принципу природовідповідності, індивідуалізації навчання, розвитку інтелектуальної самостійності та спроможності здійснювати власний вибір у траєкторії досягнення успіху якості й безпеки життєдіяльності); людиноцентризм постає соціально-філософською передумовою кроскультурного посилення процесу демократизації освіти як гуманітарний вимір освіти, науки й інноватики, який орієнтує на студентоцентризм освітнього процесу задля уможливлення його релевантності на демократичних засадах.

3. Розкрито структуру та зміст професійної майстерності викладачів для

глобального виміру демократизації освіти, яку вбачаємо у: обґрунтованих якостях – щирої самовідданості, працелюбства та альтруїзму, емпатії та перцепції, порядності та толерантності, конативності та світоглядності, миротворчості, моральної стійкості, доброчесності; природовідповідних здібностей – професійної та гуманістичної мотивації, переконання здорового способу життя та шанобливого ставлення до Природи (в тому числі до Людини), творчих і новаторських, філософського світобачення, стресостійкості та витривалості; фахово-орієнтованих здатностей – виконавської та організаторської дисципліни, риторики, дотримання професійного іміджу та формування позитивного академічного реноме, оперативно опановувати сучасні наукові знання, аналітичних і дослідницьких, дорадництва та консультивання, авторитетного наставництва, біосоціальної та психологічної адаптивності, суб'єкт-суб'єктної взаємодії у соціальних та освітніх процесах; професійної готовності – психокомпенсаторної, викладацької, методичної, наукової, інформаційно-аналітичної, організаційно-управлінської, соціокультурної, психолого-педагогічної, квалітологічної, технологічної; сформованість професійної компетентності у галузях науки та знань – фундаментально-філософських, загально- та конкретно-наукових; методології – наукового пізнання, практики, оцінювання, системного управління; концептуально-стратегічна, адміністративно- та публічно-управлінська, цивільна, національної самоідентичності, свідомого вияву громадянської позиції, кроскультурна, креативна, новаторська, психолого-педагогічна, інформаційно-комунікаційна (цифрова), соціокультурна та глобально-квалітологічна складові статусу викладача з професійною майстерністю; майстерності та її розвиненості – творчої реалізації, футуристичного прогнозування, ноосфероорієнтованості розвитку, рекреаційно-пізнавальної, художньо-естетичної, натхненної віртуозності, оперативного модерування, антикризового менеджменту, самоосвіти та управління професійним розвитком, біосоціальної та екологічної відповідальності, спроможності до нарощення потенціалу позитивного й емоційного інтелекту.

4. Розроблено концепцію (на базових концептах – адаптивної імплементації, соціалізації, раціональної ефективності, філософсько-методологічному за цільовою семантикою) та систему формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти (у підсистемах – цільовій, методологічно-концептуальній, методично-організаційній, інтегративно-змістовій та релевантній, реалізованих з підтвердженням ефективності в умовах – глобального виміру мобільності професійної майстерності викладачів, соціального захисту глобальної демократизації сфери освіти, науки й інноватики та сприятливого психолого-педагогічного клімату організації формування професійної майстерності викладачів на аксіологічній платформі людиноцентризму, студентоцентрованого навчання та природовідповідності), концептуально-стратегічну матрицю за методом TILMAG формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти з ідеальними елементами вирішення та утворенням подібних асоціацій базових

підходів і принципів; розроблено та обґрунтовано методику організації освітнього процесу формування професійної майстерності викладачів.

5. Теоретично обґрунтовано та спроектовано модель формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти на аксіологічній платформі філософського бачення соціокультурної організації неперервної підготовки формування професійною майстерністю викладачів для глобального виміру демократизації освіти на основі людиноцентризму, студентоцентрованого навчання, створення психолого-педагогічного клімату, сприяння здобувачам освіти в отриманні сучасних наукових знань випереджувального характеру, інформаційного середовища освіти науки й інноватики заради майбутнього якості й безпеки життя соціуму в цілому, соціальних категорій здобувачів освіти, професійно зреалізованих та самозайнятих з квалітологічною пролонгацією саморозвитку та самосприйняття власних досягнень родиною, ближнім оточенням та відповідної оцінки професійного визнання. Розроблено модель, яка реалізує ноосферну місію та філософську візію світосприйняття та досягнення стратегічної мети сталості цивілізаційного розвитку, мети системи формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти та мети педагогічного експерименту, реалізації цільових завдань, концепції досліджень, концепції системи та стратегії їх реалізації (концептуальне бачення авторської реалізації фундаментально-філософської методології дослідження; концептуально-стратегічні вектори; Я-реалізація, Я-соціальна потреба, Я-соціальне самоствановлення, Я-самозадоволення – його отримання, Я-самореалізація та розвиток, самовдосконалення та соціалізація, квалітологія та ноосферологія майбутнього), забезпечує релевантність позитивно педагогічного ефекту авторського доробку оструктуреного та методологічно забезпеченого напряму «Компетентність викладача у глобальних викликах демократизації освіти» для неперервної професійної підготовки» та неперервної професійної підготовки і забезпечення реалізації набуття та розвитку професійної майстерності.

6. Розроблено, обґрунтовано та запроваджено змістовно-методологічні модулі інтегративного курсу «курсу «Компетентність викладача у глобальних викликах демократизації освіти» в освітній процес ЗВО. Професійно-педагогічна компетентність реалізується у педагогічній діяльності засобами соціокультурної організації інформаційно-технологічного забезпечення та квалітологією якості й безпеки життя майбутніх викладачів та професійно зайнятих у колах професійних середовищ (освітньо-реалістичне (ЗВО, заклади освіти), артистичне педагогіко-представницьке (ЗМІ, мережеві ресурси), науково-дослідницьке інтелектуальне (наукові та освітньо-наукові установи), соціальне (соціальний захист гарантій та просвітництва), конвеційне (аналітична, моніторингова та експерта діяльність), підприємницьке (неформальні, розвивальні навчальні та просвітницькі заклади освіти)), яка передбачає психокompенсаторну витримку глобальних обмежень при здійсненні викладацької діяльності з науково-методичним супроводом змістовно-методологічних модулів інтегрованого курсу «Компетентність

викладача у глобальних викликах демократизації освіти» (психолого-педагогічна синергетика професіоналізму; соціокультурна організація освітньої сфери; інформаційно-технологічне забезпечення мобільності викладачів в академічному просторі; квалітологічні основи наукометрії); створення психолого-педагогічного мікроклімату витривалої професійної діяльності в межах не порушення рубежів дисбалансу системи неперервної професійної підготовки, усвідомлення відповідальності та власної системи безпеки й якості життя (членів родини й ближнього оточення), шанобливого ставлення до здобувача освіти різночинних категорій здобуття та їх соціальних категорій ангажованості в умовах людиноцентризму та природовідповідності Людини; має забезпечити пролонгованість якості й безпеки життя у професійному набутті, самоосвіті, самоменеджменті, яка не нині і не в циклах розвитку цивілізації не реалізується в етапах виміру століть.

Соціокультурна складова професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти як часткова компетентність реалізується в формах та типах публічного управління доступу громадськості до інформаційно-наукових знань випереджувального характеру на засадах неперервної професійної освіти за для всіх різночинних категорій здобувачів в межах глобальних обмежень без глобальних ангажувань та полягає в соціокультурній направленості умотивування щодо набуття іншого потенціалу якості кроскультурного вираження – інноватики, міжкультурної та міжкомунікативної взаємодії, транскордонного сприяння реалізації політики згуртованості та консолідації задля майбутнього наступних поколінь та біосоціальної взаємодії в умовах глобального виміру демократизації освіти.

Інформаційно-комунікаційна (цифрова) компетентність у самозабезпеченні простору інформатизації та цифровізації особисто-технологічного вияву будь-якої особи, майбутніх та задіяних викладачів за для здійснення соціокультурного забезпечення організації освітнього процесу в умовах біосоціальних та глобальних викликів пандемії у протистоянні її загрозам і забезпеченні синхронізації інформаційно-технологічного забезпечення між усіма учасниками освітнього процесу та стейкхолдерами з метою задоволення їх очікувань релевантності шляхом особистих витрат або донорських залучень без покладань надії на академічну спроможність ЗВО, державне забезпечення та фінансова участь стейкголдерів.

Квалітологічна складова професійної майстерності полягає у будь-якому відстороненні від соціалізації та публічного адміністративного управління соціокультурної організаціях освітнього процесу, могут бути зреалізовано лише згідно теологічних законів, людиноцентризму та природовідповідності, студентоцентрованого навчання без декларацій державного та інших ангажувань (расової, гендерної, релігійної, вікової, мовленнєвої, інформаційно-комунікаційної), з метою набуття самовияву та забезпечення якості й безпеки життя тих за кого несемо відповідальність, яку зобов'язані забезпечити нині та прийдешніх поколінь.

7. Здійснено експериментально-дослідну верифікацію релевантності розробленої моделі системи формування професійної майстерності викладачів

для глобального виміру демократизації освіти. Під час контрольного-наглядового етапу педагогічного експерименту встановлено, що розроблена система формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти є верифікованою за допомогою χ^2 – критерію К. Пірсона. Виявлено, що для $\alpha=0,05$ всі спостережувані значення критерію К. Пірсона перевищують критичне значення, отже з надійністю $p=0,95$ можна стверджувати, що у реципієнтів експериментальної групи відбулася суттєва позитивна динаміка у рівнях сформованості професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти за всіма критеріями у порівнянні з результатами у КГ. Результати здійсненого дослідження дали підстави обґрунтувати пропозиції щодо перспектив формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти у ЗВО.

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

Монографії

1. **Силадій І. М.** Глобалізація системи освіти: механізми демократичної модернізації : монографія. Ужгород : РІК -У, 2020. 376 с.
2. **Силадій І. М.,** Гамула І. А. Теоретико-методичні засади глобалізаційного розвитку освітньо-наукових систем. Стратегія післядипломної освіти для сталого розвитку : колективна монографія / за ред. Н. М. Рідей. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. С. 156–164.

Статті у наукових фахових виданнях України

3. **Силадій І. М.,** Мартинець Н. В. Особливості управлінської діяльності в підготовці фахівців соціальної сфери. *Соціальна робота в Україні: теорія і практика*. 2013. № 3-4. С. 149–158.
4. **Силадій І. М.,** Мартинець Н. В. Демократична освіта в умовах євроінтеграції. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія : Педагогіка та психологія*. 2017. Вип. 2(6). С. 50–52.
5. **Силадій І. М.** Необхідність впровадження у педагогічних університетах курсу «Основи демократії». *Гуманізація навчально-виховного процесу*. Харків, 2018. № 4(90). С. 141–158.
6. **Силадій І. М.** Ресурси і стимули педагогічного дискурсу в сучасному українському суспільстві. *Гірська школа Українських Карпат*. 2018. № 19. С. 13–17.
7. **Силадій І.** Демократичні традиції та інновації в системі управління освітою України. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Серія : Педагогіка і психологія*. 2018. Вип. 56. С. 207–213.

8. **Силадій І. М.** Формування творчих здібностей майбутніх педагогічних кадрів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2018. № 61. Т. 1. С. 114–118.
9. **Силадій І. М.** Основні фактори формування демократичних цінностей студентської молоді. *Наукові записки. Серія педагогічні науки*. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. Вип. 140. С. 194–204.
10. **Силадій І. М.** Педагогічна творчість як основа демократизації освіти. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки*. 2019. Вип. 2(158). С. 303–307.
11. **Силадій І. М.** Відповідальність педагога і свобода вибору змісту і технологій освіти. *Наукові записки Бердянського педагогічного університету. Педагогічні науки*. 2019. Вип. 1. С. 83–91.
12. **Силадій І. М.** Педагогічний дискурс – основні технології і спрямування. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія : Педагогіка та психологія*. 2019. Вип. 1(9). С. 158–161.
13. **Силадій І. М.** Демократизація як свобода вибору моделі освітнього процесу. *Освітній дискурс. Гуманітарні науки*. 2019. Вип. 13(5). С. 45–56.
14. **Силадій І.** Аксіологічні основи демократизації освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. № 62. Т. 1 С. 80–84.
15. **Силадій І. М.** Нові тенденції в розвитку вітчизняної освіти. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2020. Вип. 13. С.143–150.
16. **Силадій І.** Соціальний запит на педагога-новатора. *Освітній дискурс*. 2020. Том. 26. № 9 С. 81–90.
17. **Силадій І. М.** Розвиток освіти в контексті основних викликів глобалізації. *Освітній дискурс*. 2020. Вип. 27 (10). С. 60–69.
18. **Силадій І. М.** Основні напрями наукової активності педагога-новатора. *Наукові записки*. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2020. Вип. 149. С. 95–103.
19. **Силадій І. М.** До питання формування професійної майстерності викладачів у глобальному вимірі демократизації освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. Київ, 2021. Вип. 6 (137) 21. С. 79–82.
20. **Силадій І. М.** Децентралізація – стимулюючий чинник демократизації освіти. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2021. № 1 (13). С. 65–67.

Статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях і виданнях, віднесених до міжнародних наукометричних баз даних

21. Kramarenko A., Horbenko O., **Syladii I.** Pedagogy Students' Professional Competence Formation. *Наука і освіта*. 2017. № 10. С. 188–193. (*Index Copernicus*).

22. **Syladiy I. M.** Axiological and acmeological aspects in democratization of education. *Paradigm of Knowledge*. 2021. № 1(45) PP.176–200 (наукометричне періодичне видання Німеччини).

23. **Suladii I.** Democratization as a Response to Education to the Challenges of a Globalized World. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2021. Вип. 14 (Ч. 2). С. 35–44. (*Index Copernicus*).

24. Yakimenko S., Filimonova T., Shcherbak I., **Suladii I.**, Sopivnyk I., Ishchenko L. Preparing of Future Specialists for Civic Education of Preschool Children. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*. 2021. Volume 13. Issue 1. PP. 298-323 (*Web of Science (WOS)*)

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

25. **Силадій І. М.** Освіта для демократичного суспільства в умовах трансформації. *Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації* : збірник матеріал конференції, 29 вересня 2017 року. Переяслав-Хмельницький, 2017. № 28. С. 160–163.

26. **Силадій І. М.** Скибун Н. Д. Перспективи інтеграції вищої освіти України до міжнародного ринку освітніх послуг. *Innovations and prospects of world science* : збірник тез II міжнародної науково-практичної конференції, 6-8 жовтня 2021 року. Ванкувер, Канада 2021. С. 333–337.

27. **Силадій І. М.** Саморозвиток – запорука формування професійної майстерності викладачів у глобальному вимірі. *Interaction of society and science: problems and prospects* : збірник тез III міжнародної наукової конференції, 05-08 жовтня 2021 року. Лондон, Англія, 2021. С. 315–317.

28. **Силадій І. М.** До генезису питання соціалізації викладачів. *Екологічно орієнтована вища освіта. Методологія та практика* : збірка матеріалів Всеукраїнської конференції з проблем вищої освіти з міжнародною участю, 28-29 жовтня 2021 року. Харків, 2021. С.65–68.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

29. **Силадій І.** Модернізаційні виклики в галузі освіти трансформаційного суспільства. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія : Релігієзнавство. Культурологія Філософія*. Київ, 2016. Вип. 36. С. 186–192.

30. Козлакова Г. О., Орос І. І., **Силадій І. М.** Педагогіка вищої школи : методичні рекомендації до вивчення дисциплін магістрантами педагогічних спеціальностей. Берегово : ЗУІФР, 2017. 32 с.

31. Козлакова Г. О., Орос І. І., **Силадій І. М.** Методичні рекомендації до підготовки і захисту магістерської атестаційної роботи з педагогічних спеціальностей. Берегово : ЗУІФР, 2017. 24 с.

32. Козлакова Г. О., Орос І. І., **Силадій І. М.** Методичні рекомендації до організації і проведення науково-педагогічної практики магістрантів. Берегово : ЗУІФР, 2017. 24 с.

33. Козлакова Г. О., Орос І. І., **Силадій І. М.** Методичні матеріали на допомогу майбутнім випускникам магістратури педагогічних спеціальностей. Берегово : ЗУІФР, 2017. 70 с.

34. **Силадій І.**, Маринець Н. Професійні компетенції педагога – менеджера в управлінні освітнім процесом. *Науковий вісник Львівської академії. Серія : Педагогічні науки.* Кропивницький, 2017. Вип. 1. 480. С. 148–154

35. Андрущенко В., **Силадій І.** Поняття педагогічного дискурсу в сучасних наукових дослідженнях. *Вища освіта України.* 2018. № 1. С. 5-10

36. **Силадій І.** Гуманізація і гуманітаризація освіти в контексті її демократизації. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Т. Шевченка. Серія : Педагогіка.* 2020. Вип. 13. С.93–102.

АНОТАЦІЇ

Силадій І. М. Теоретичні та методичні засади формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ, 2021.

Дисертація містить дослідження теоретичних та методичних, психолого-педагогічних і науково-методологічних основ формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти. Розроблено, обґрунтовано та верифіковано модель системи формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти, яка спроектована як взаємозалежний та взаємообумовлений комплекс підсистем: цільовій, методологічно-концептуальній, методично-організаційній, інтегративно-змістовій та релевантній, які реалізовано у визначених умовах, а саме – глобального виміру мобільності професійної майстерності викладачів, соціального захисту глобальної демократизації сфери освіти, науки й інноватики та сприятливого психолого-педагогічного клімату організації формування професійної майстерності викладачів, що сформовано на аксіологічній платформі людиноцентризму, студентоцентрованого навчання та природовідповідності. Обґрунтовано та розроблено авторську концепцію формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти. Сформульовано в авторському контексті тлумачення понять «професійна майстерність викладачів», «демократизація освітнього простору» та «демократизація освіти», «заклад освіти у глобальному вимірі

демократизації освіти» та уточнено змістове наповнення понять – «педагогічний дискурс», «інформаційно-комунікаційна (цифрова) компетентність», «соціокультурна компетентність», «психолого-педагогічна компетентність», «глобально-квалітологічна компетентність» викладачів. Запропоновано оновлення структури та змісту професійної майстерності викладачів; розроблено концептуально-стратегічну матрицю за методом TILMAG формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти з ідеальними елементами вирішення та утворенням подібних асоціацій базових підходів і принципів. Обґрунтовано стратегії структурно-логічного ланцюга реалізації глобальних перетворень для гармонізації системи неперервної освіти. Педагогічний експеримент підтвердив ефективність запропонованої системи формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти.

Подальшого розвитку набули наукові положення педагогічних досліджень у теоретичні та методичні аспекти фундаментально-філософської та конкретно-наукової методології формування професійної майстерності викладачів для глобального виміру демократизації освіти.

Ключові слова: професійна майстерність викладачів, глобалізація, демократизація освіти, система, неперервна освіта, людиноцентризм.

Syladiy I. M. Theoretic and Methodological Bases for Shaping Teachers' Professional Skills for the Global Dimension of Democratization of Education. – Manuscript copyright.

Dissertation for the Doctor's degree in Education, specialty 13.00.04 – Theory and methodology of vocational education. – National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv, 2021.

The dissertation contains research of theoretical and methodical, psychological and pedagogical as well as scientific and methodological bases of shaping teachers' professional skill for global dimension of democratization of education. The research develops, substantiates and verifies a model system of formation of teachers' professional skills for the global dimension of democratization of education, which is designed as an interdependent and correlated complex of subsystems: target, methodological and conceptual, methodological and organizational, integrative and content as well as relevant, which are implemented under the defined conditions, namely, a global dimension of mobility of teachers' professional skills, social protection of global democratization of education, science and innovation and favorable psychological and pedagogical climate of organization of professional skills of teachers, formed on the axiological platform of human-centeredness, student-centered learning and nature relevance.

The authorial concept of shaping teachers' professional skills for the global dimension of democratization of education on the basic concepts – adaptive implementation, socialization, philosophical and methodological and rational efficiency – is substantiated and developed.

The interpretation of the concepts of “teachers' professional skills”, “democratization of educational space” and “democratization of education”,

“educational institution in the global dimension of democratization of education” is formulated in the author's context and the content of concepts of “pedagogical discourse”, “information and communication (digital) competence”, “socio-cultural competence”, “psychological and pedagogical competence”, “global qualification competence” of teachers is specified.

The update of the structure and content of professional skills of teachers for the global dimension of democratization of education, which consists of existing qualities, nature-appropriate abilities, professional-oriented abilities, professional readiness, professional competence, development and skills of teachers, is proposed.

A conceptual and strategic matrix is developed based on the TILMAG method for forming professional skills of teachers for global dimension of democratization of education with ideal elements of the decision and formation of similar associations of basic approaches and principles. The strategies of the structural and logical chain of realization of global transformations for harmonization of the system of continuous education are substantiated. The authorial interpretation of concepts is formulated.

The content and methodological modules of the integrative course of Global Challenges of Democratization of Education are developed and implemented for continuous training of teachers (socio-cultural organization of education; information and technological mobility of teachers in the academic space; psychological and pedagogical synergetics of professionalism; qualitological foundations of scientometrics). The pedagogical experiment confirmed the effectiveness of the proposed system of forming the professional skills of teachers for the global dimension of democratization of education.

The scientific provisions of pedagogical research in the theoretical and methodological aspects of the fundamental-philosophical and definite scientific methodology of forming the professional skills of teachers for the global dimension of democratization of education are further developed.

Key words: teachers' professional skills, globalization, democratization of education, system, lifelong learning, anthropocentrism.

Підписано до друку 19.11.2021 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times.
Наклад 100 прим. Зам. № 224
Віддруковано з оригіналів.

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.
(044) 239-30-26.